

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
CIVILINĖS IR KOMERCINĖS TEISĖS KATEDRA

RAMŪNAS KLIMAŠAUSKAS

Teisės programa, civilinės teisės specializacija, iššęstinės studijos

Valstybinio kodo Nr. 62401S111

SUTARČIŲ AIŠKINIMO PRINCIPŲ TAIKYMAS LIETUVOS TEISMŲ PRAKTIKOJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Doc. Dr. Gediminas Sagatys

Vilnius, 2012

TURINYS

I	VADAS	2
1.	SUTARČIŲ AIŠKINIMO PRINCIPŲ SAMPRATA IR TEISINIS REGLAMENTAVIMAS	6
1.1.	SUTARČIŲ AIŠKINIMO PRINCIPŲ SAMPRATA, PAGRINDINIAI SUTARČIŲ AIŠKINIMO METODAI, UNIFIKAVIMAS..	7
1.2.	SUTARČIŲ AIŠKINIMO PRINCIPUS REGLAMENTUOJANČIŲ TEISĖS NORMŲ GALIOJIMAS LAIKE	10
1.3.	KITOS SUTARČIŲ AIŠKINIMO PRIEMONĖS LAT PRAKTIKOJE.....	11
2.	SUTARČIŲ AIŠKINIMO PRINCIPŲ TAIKYMO LAT PRAKTIKOJE SRITYS BEI AIŠKINAMŲ SUTARČIŲ RŪŠYS	19
2.1.	GINČAI DĖL SUTARTIES AR KONKREČIOS SUTARTIES NORMOS AIŠKINIMO	19
2.2.	SUTARČIŲ KVALIFIKAVIMAS, GALIOJIMAS	22
2.3.	SUTARTIES DALYVIŲ BEI DALYKO NUSTATYMAS	24
2.4.	SANDORIŲ NEGALIOJIMO BYLOS	25
2.5.	SUTARČIŲ SPRAGŲ UŽPILDYMAS.....	26
2.6.	SUTARČIŲ KALBŲ NEATITIKIMŲ IŠTAISYMAS	29
2.7.	SUTARČIŲ AIŠKINIMO PRINCIPŲ PAGRINDU AIŠKINAMŲ SUTARČIŲ RŪŠYS	31
3.	SUTARČIŲ AIŠKINIMO PRINCIPŲ TURINYS IR JŲ TAIKYMAS LAT PRAKTIKOJE	35
3.1.	SĄŽININGO SUTARTIES AIŠKINIMO PRINCIPAS	35
3.2.	SUTARTIES ŠALIŲ TIKRŲJŲ KETINIMŲ NUSTATYMO PRINCIPAS.....	38
3.3.	LINGVISTINIS SUTARTIES AIŠKINIMO PRINCIPAS.....	40
3.4.	SISTEMINIS SUTARTIES AIŠKINIMO PRINCIPAS	44
3.5.	SUTARTIES ŠALIŲ ELGESIO VERTINIMO PRINCIPAS	46
3.6.	TARP SUTARTIES ŠALIŲ SUSIKLOSČIUSIOS PRAKTIKOS VERTINIMO PRINCIPAS	49
4.	SUTARČIŲ AIŠKINIMO PRINCIPŲ TAIKYMO IŠIMTYS BEI RIBOJIMAI, CONTRA PROFERENTEM TAISYKLĖS TAIKYMAS LAT PRAKTIKOJE	51
	IŠVADOS	57
	LITERATŪROS SĄRAŠAS	60
	SANTRAUKA	68
	SUMMARY	69

ĮVADAS

Nagrinėjamos temos aktualumas. Šiuolaikinė demokratinė visuomenė, kurioje vyrauja laisva ekonominė rinka, yra grindžiama sutartinių teisinių santykių pagrindu, kurių pagrindinė ir dažniausiai naudojama forma - sutartis. Įvairių sutarčių sudarymas tapo įprastu reiškiniu, neatsiejamu nuo kasdienio tiek asmeninio, tiek ir profesinio gyvenimo. Esant itin dideliame praktikoje naudojamų sutarčių kiekiui, neabejotinai kyla daug kontrahentų ginčų dėl konkrečių sutarčių sąlygų, šalių prisiimtų įsipareigojimų pobūdžio ar apimties, taigi neabejotinai atsiranda poreikis išaiškinti sutartį ar atskiras jų sąlygas. Nagrinėjant ginčus dėl sutarčių aiškinimo teisiniu būdu, itin aktualus tampa tinkamas sutarčių aiškinimo principų, įtvirtintų materialinėse teisės normose, taikymas praktikoje. Tik tinkamai išaiškinta sutartis gali užtikrinti stabilius, vaisingus ir šalių lūkesčius atitinkančius teisinius santykius, užtikrinti sąžiningą sutartinių įsipareigojimų vykdymą.

Lietuvos teisės moksle sutarčių aiškinimo principai gausiai nagrinėti teoriniu lygmeniu, t.y. pasisakyta dėl šio teisės instituto tikslų, paskirties, analizuotos aptariamus principus įtvirtinančios teisės normos. Tuo tarpu, literatūros ar mokslinių darbų sutarčių aiškinimo principų bei taisyklių taikymo praktinio taikymo tema beveik nėra. Teisinėje literatūroje galima rasti nebent pavienių, atskirų Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau tekste – LAT) nutarčių teisinį įvertinimą ar kritišką nuomonę dėl minėtomis nutartimis suformuotos praktikos, tačiau sisteminė analizė iki šiol nėra atlikta, nepaisant didelio su sutarčių aiškinimu susijusių teisminių ginčų skaičiaus.

Visa tai suponuoja šio darbo poreikį, jame nagrinėjamos temos aktualumą. Sutarčių aiškinimo principai teisės normose įtvirtinti nuo 2001 m. liepos 1 d. įsigaliojusiam naujajame Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse¹ (toliau tekste – CK). Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje vienodą teisės aktų taikymo bei aiškinimo praktiką formuoja būtent LAT (Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 23 str. 2 d.)², šiame darbe bus analizuojamas praktinis sutarčių aiškinimo principų taikymas LAT praktikoje laikotarpyje nuo naujojo CK įsigaliojimo iki 2011 m. gruodžio 31 d.

Rengiant šį magistro baigiamąjį darbą buvo išanalizuotos 167 LAT nutartys, kuriose nagrinėjant kilusius ginčus buvo praktikoje pritaikomi sutarčių aiškinimo principai. Šio darbo

---

¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 74-2262.

² Lietuvos Respublikos teismų įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 46-851.

rengimo metu analizuotų LAT nutarčių paieška buvo atliekama „INFOLEX.Praktika“³ sistemoje. Taikyti darbo rengimo metu analizuotų LAT nutarčių atrankos kriterijai yra šie: (1) sutarčių aiškinimo principus reglamentuojančių teisės normų paminėjimas LAT nutarties motyvacinėje dalyje, (2) „INFOLEX.Praktika“ sistemos civilinių bylų nuo 2005 metų klasifikatoriaus kategorija „42.8. Sutarčių aiškinimas“.

Pagrindiniai šaltiniai. Kadangi darbe pagrindinis dėmesys skiriamas būtent praktiniam sutarčių aiškinimo principų taikymui, svarbiausias šio darbo šaltinis – LAT nutartyse suformuota praktika. Darbe apžvelgiama ir teorinė sutarčių aiškinimo principų pusė, o taip pat įvertinimas šių principų teisinis reglamentavimas. Atsižvelgiant į tai, darbe remiamasi ir teisės aktais – Lietuvos Respublikos Konstitucija⁴, CK, taip pat ir Lietuvos teisine literatūra – civilinės teisės vadovėliais⁵, CK komentarais⁶, atskiromis publikacijomis sutarčių aiškinimo tema. Siekiant atskleisti Lietuvoje įtvirtinto sutarčių aiškinimo principų teisinio reglamentavimo suderinamumą su tarptautiniu reglamentavimu, nagrinėti šiai temai aktualūs UNIDROIT principai⁷.

Darbo tikslas. Atskleisti sutarčių aiškinimo principų taikymo LAT praktikoje ypatumus, išaiškinti problemas ir pasiūlyti jų sprendimo būdus.

Tyrimo uždaviniai. Darbo tikslui pasiekti formuluojami šie uždaviniai:

- 1) išanalizuoti Lietuvoje galiojančią sutarčių aiškinimo doktriną, Lietuvoje teisės aktų reglamentuojamus bei LAT praktikoje taikomus sutarčių aiškinimo principus;

---

³ Prieiga internete - <http://www.infolex.lt/tp/> arba <http://www.teismupraktika.lt> [paskutinės peržiūros data – 2012 m. vasario 28 d.]

⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.

⁵ Ambrasienė, D.; Baranauskas, E.; ir kiti. *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009; Kiršienė, J.; Pakalniškis, V. ir kiti. *Civilinė teisė. Bendroji dalis* (T. I). Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2004; Vileita, A.; Aviža, S.; Mikelėnas, V. ir kiti. *Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2009.

⁶ Mikelėnas, V.; Vileita, A.; Taminskas, A. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos*. Vilnius: Justitia, 2001; Mikelėnas V.. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Vilnius: Justitia, 2001.

⁷ UNIDROIT. UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. Rome: UNIDROIT, 2004

- 2) atlikti sistemine sutarčių aiškinimų principų praktinio taikymo LAT praktikoje analizę;
- 3) įvertinti sutarčių aiškinimo principų praktinio taikymo ypatumus bei ribojimus, išryškinti dėl to kylančias problemas ir pasiūlyti galimus sprendimus šioms problemoms.

Darbo objektas. Sutarčių aiškinimo principai, jų praktinis taikymas LAT praktikoje.

Darbo dalykas. Teisės doktrina, moksliniai darbai, tarptautinės sutartys, Lietuvos Respublikos įstatymai, LAT praktika.

Tyrimo metodai. Rengiant darbą taikytas duomenų rinkimo metodas – dokumentų analizė. Šio metodo pagalba buvo tiriami Lietuvos Respublikos teisės aktai bei analizuojamos LAT priimtos nutartys, taip pat teisės doktrina, moksliniai darbai bei tarptautinės sutartys.

Darbo rengimo metu buvo naudojami šie duomenų analizės metodai: sisteminės analizės, lyginamasis, lingvistinis.

Sisteminės analizės metodo pagalba siekta atskleisti praktinio sutarčių aiškinimo principų taikymo ypatumus, išryškinti probleminius aspektus, taip pat apibendrinant analizuotą surinką tyrimo medžiagą bei formuojant išvadas. Lyginamojo metodo pagalba aptariami ir analizuojami sutarčių aiškinimo principų įstatyminio reglamentavimo bei praktinio taikymo teismų praktikoje skirtumai bei išaiškinamos praktikoje kylančios problemos. Lingvistinis metodas taikomas aiškinant kai kurių CK ir mokslinėje literatūroje vartojamų sąvokų tikrąją prasmę.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, 4 skyriai, kurie yra skirstomi į smulkesnes sudedamąsias dalis – poskyrius, išvados ir pasiūlymai, literatūros sąrašas bei santrauka (lietuvių ir anglų kalbomis). Pirmajame baigiamojo darbo skyriuje pateikiama sutarčių aiškinimo principų samprata ir nurodomas sutarčių aiškinimų principų bei taisyklių teisinis reglamentavimas Lietuvoje. Antrasis skyrius skirtas aptarti LAT praktikoje aptinkamas sutarčių aiškinimo principų praktinio pritaikymo sritis bei apibrėžti sutarčių aiškinimo taisyklių pagalba aiškinamų sutarčių rūšis. Trečiajame skyriuje aptariamas sutarčių aiškinimo principų turinys bei analizuojamas sutarčių aiškinimo principų taikymo LAT praktikoje ypatumai, o ketvirtajame – aptariamas sutarčių

aiškinimo principų ribojimų samprata ir detaliau aptariamas dažniausiai praktikoje sutinkamas ribojimas – *contra proferentem* taisyklė. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados bei pasiūlymai.

Darbe naudojamos sąvokos. Visame darbe naudojamos sutarčių aiškinimo principų, sutarčių aiškinimo metodo, sutarčių aiškinimo taisyklių sąvokos. Aiškinant sutartį, tiek šalys, tiek bylą nagrinėjantys teismai privalo vadovautis CK įtvirtintais bendraisiais civilinės teisės principais – sąžiningumo, teisingumo bei protingumo (CK 1.5 str.). Tai yra universalieji civilinės teisės principai, kurie neišvengiamai taikomi kiekvienu atveju aiškinant sutartį ir būtent šie bendrieji principai yra pagrindiniai sutarčių aiškinimo principai (plačiaja prasme).

Kadangi sąžiningumo, teisingumo, protingumo sąvokos yra subjektyvios ir abstrakčios, bylą nagrinėjantis teismas kiekvienos konkrečios sutarties aiškinimo atveju pasitelkia tam tikrą sutarčių aiškinimo metodą (Sutarčių aiškinimo metodas – tam tikras sutarčių aiškinimo taisyklių (principų siaurąja prasme) derinimo būdas, kuriuo tam tikroms sutarčių aiškinimo taisyklėms suteikiamas prioritetas kitų taisyklių atžvilgiu) ir sutarčių aiškinimo taisyklių (Sutarčių aiškinimo principai siaurąja prasme (taisyklės) – konkrečios teisės aktuose įtvirtintos taisyklės, skirtos būtent sutarčių aiškinimui) derinį, kurio pagalba nustato tikrąją sutarties prasmę ir atkuria teisingus, sąžiningus bei protingus teisinius santykius tarp šalių.

Atsižvelgiant į tai, jog aiškinant sutartį visuomet yra pritaikomas atitinkamas sutarčių aiškinimo principų, metodų bei taisyklių derinys, šiame darbe analizuojamas tiek sutarčių aiškinimo principų (plačiaja prasme), tiek sutarčių aiškinimo metodų, tiek ir sutarčių aiškinimo taisyklių (principų siaurąja prasme) taikymas LAT praktikoje aiškinant sutartis.

Paminėtina, kad LAT praktikoje sutarčių aiškinimo taisyklių bei sutarčių aiškinimo principų (siaurąja prasme) sąvokos iš esmės yra sutapatinamos, todėl ir šiame darbe sutarčių aiškinimo taisyklių ir sutarčių aiškinimo principų (siaurąja prasme) sąvokoms yra suteikiama tokia pati reikšmė.

Darbe taip pat vartojama sutarčių aiškinimo priemonių sąvoka, reiškianti bet kokius teisės aktus, teisės principus ar kt., kuriuos pritaikant byloje yra aiškinama ginčo sutartis, nustatomi tikrieji šalių ketinimai.

1. SUTARČIŲ AIŠKINIMO PRINCIPŲ SAMPRATA IR TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

Sutartys yra viena seniausių teisinių formų, naudojamų jau keletą tūkstantmečių. Sutarčių paskirtis – sureguliuoti asmenų tarpusavio santykius, šalims laisva valia nustatant tarpusavio teises ir pareigas, galimo ir privalomo elgesio ribas, atitinkamas prisiimtų įsipareigojimų nevykdymo ar netinkamo vykdymo pasekmes⁸.

Sudarydami sutartys asmenys vadovaujasi sutarčių teisės principais, *inter alia* sutarčių laisvės principu, įtvirtintu CK 6.156 str. nuostatose⁹. Asmens laivė sudaryti sutartį pasireiškia tuo, kad asmuo sutartį sudaro kada nori ir su kuo nori, išskyrus įstatymo nustatytus atvejus. Šalys taip pat turi teisę laisvai atsisakyti sudaryti sutartį¹⁰.

Nepaisant to, jog sutarčių sąlygas dažniausiai nustato pačios sutarties šalys, sutarčių vykdymo metu dažnai kyla ginčai dėl konkrečios sutarties sąlygos ar visos sutarties tikrosios prasmės, taip pat dėl pačios sutarties egzistavimo ar jos rūšies. Suprantama, kad sutarties sudarymo momentu, suderinus valią dėl sutarties turinio, šalims visos sudaromos sutarties sąlygos yra (atrodo) aiškios ir suprantamos, šalims nekyla minčių dėl galimo sutarties sąlygų neaiškumo ir/ar šių sąlygų interpretavimo galimybės. Neabejotina, jog priešingu atveju kiekvienas protingas ir atidus asmuo tiesiog atsisakytų sudaryti šių reikalavimų neatitinkančią sutartį, nepritartų jo tikrajai valiai ar ketinimams prieštaraujančioms siūlomoms sutarties sąlygoms.

Praėjus tam tikram laikotarpiui nuo sutarties sudarymo momento, tikrosios sutarties prasmės, tikrosios šalių valios sudarant sutartį suvokimas gali tapti sudėtingas tiek pačioms sutartį sudariusioms šalims, tiek ir tretiesiems asmenims (pvz., asmenims, perėmusiems teises ir pareigas iš pirminės sutarties šalies), tiek dėl sutarties neaiškumo kilusį ginčą sprendžiančiam teismui.

---

⁸ Ambrasienė, D.; Baranauskas, E.; ir kiti. *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009, 106 psl.

⁹ Sutarčių laisvės principas yra kildintinas iš Lietuvos Respublikos Konstitucijos. 1996 m. lapkričio 20 d. nutarime Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, o taip pat 2009 m. lapkričio 9 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-489/2009 LAT yra nurodęs, kad: „Sutarčių sudarymo laisvė - tai sukonkretinta išraiška tokių Konstitucijoje įtvirtintų vertybių kaip asmens laisvė (21 straipsnis), nuosavybės neliečiamumas (23 straipsnis), asmens ūkinės veiklos laisvė (46 straipsnis). Taigi sutarčių sudarymo laisvė gali būti vertinama kaip konstitucinio lygmens garantija“.

¹⁰ Ambrasienė, D.; Baranauskas, E.; ir kiti. *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009, 110 psl.

Taigi, poreikis aiškinti sutartis atsiranda tuomet, kai kyla ginčai dėl atskirų sutarties sąlygų ar joje numatytų sąvokų tikrosios reikšmės, pačios sutarties egzistavimo apskritai ar jos rūšies. Nagrinėjant tokius ginčus, aiškinant sutartis ar pavienes jų sąlygas, yra taikomi sutarčių aiškinimo principai.

1.1. SUTARČIŲ AIŠKINIMO PRINCIPŲ SAMPRATA, PAGRINDINIAI SUTARČIŲ AIŠKINIMO METODAI, UNIFIKAVIMAS

Sutarčių aiškinimo principai – konkrečios nacionaliniuose teisės aktuose (Lietuvoje – CK), o taip pat įvairiuose tarptautiniuose teisės aktuose bei dokumentuose įtvirtintos sutarčių aiškinimo taisyklės, kurių pagrindu yra nagrinėjami teisminiai ginčai, reikalaujantys sutarčių aiškinimo. Sutarčių aiškinimo principų paskirtis – nustatyti tikrąjį sutarties turinį. Sutarčių aiškinimo principai (taisyklės) derinami tarpusavyje tokiu būdu, kad pagal konkrečias nagrinėjamos bylos aplinkybes sudarytų teismui kiek įmanoma geresnes galimybes sutartį išaiškinti teisingai ir protingai, o taip pat siekiant, kad teismo išaiškinimas nebūtų nesąžiningas nei vienos sutarties šalies atžvilgiu.

Pasaulyje nėra visuotinai priimtų sutarčių aiškinimo principų. Pagal skirtingose valstybėse, skirtingose teisės sistemose vyraujančią reglamentavimą, galima išskirti du pagrindinius sutarties aiškinimo metodus – subjektyvųjį ir objektyvųjį¹¹. Šių metodų išskyrimą sąlygoja skirtingo prioriteto suteikimas atitinkamai valiai arba valios išraiškai.

Subjektyvusis (konsensualizmo) sutarčių aiškinimo metodas reikalauja aiškinant sutartį nustatyti tikruosius sutarties šalių ketinimus. Šio metodo taikymo atveju tikroji sutarties (ar atskiros jos sąlygos) prasmė yra nustatoma atsižvelgiant į tikrąją sutartį sudariusių šalių valią, tikruosius ketinimus. Sutarties tekstas, jame nustatytos sąvokos ar formuluotės šio metodo taikymo atveju neturi pirmenybės ar prioriteto. Subjektyvusis sutarčių aiškinimo metodas yra labiau paplitęs kontinentinės teisės valstybėse¹².

Objektyviojo (formalizmo) sutarčių aiškinimo metodo šalininkai, priešingai, – pabrėžia gramatinę sutarties teksto reikšmę. Objektyviojo metodo atveju aiškinant sutartį prioritetas

---

¹¹ Ambrasienė, D., Baranauskas, E. ir kiti. *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009, 155 psl.

¹² Mikelėnas, V. *Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*. Vilnius: Justitia, 1996, 353 psl.

teikiamas būtent lingvistiniam sutarties teksto vertinimui, kaip objektyviausiai išreiškiančiam sutarties sudarymo metu egzistavusią šalių valią, o ne subjektyvių šalių ketinimų aiškinimui, kurių dažnu atveju apskritai nėra įmanoma tinkamai nustatyti. Sutarčių aiškinimas taikant formalizmo metodą labiau paplitęs bendrosios teisės valstybėse¹³.

Atskirų metodų išskyrimas jokių būdu nereiškia, kad subjektyvusis ir objektyvusis sutarčių aiškinimo metodai praktinėje plotmėje yra visada aptinkami grynąja forma ir yra taikomi izoliuotai vienas nuo kito¹⁴. Dažniausiai šie sutarčių aiškinimo metodai yra derinami vienas su kitu, vienose valstybėse prioritetą teikiant subjektiniam vertinimui, tačiau nepaneikiant ir objektyviojo sutarčių teksto vertinimo galimybes, antrose – atvirkščiai, prioritetą suteikiant formaliajam vertinimui, trečioiose – išlaikoma šių metodų pusiausvyra, nei vienam jų nesuteikiant pranašumo antrojo atžvilgiu.

Siekis kiek įmanoma labiau suderinti šiuos, savo esme vienas kitam priešingus, sutarčių aiškinimų metodus nulėmė teisės mokslininkų bandymus unifikuoti sutarčių aiškinimo principus. Vienas iš pirmųjų tarptautinių aktų, kuriuose bandyta suvienodinti sutarčių aiškinimo taisykles, yra 1980 m. Jungtinių Tautų konvencija dėl tarptautinio pirkimo-pardavimo sutarčių¹⁵. Siekiant sutarčių teisės bei sutarčių aiškinimo principų vienodinimo bei sisteminimo buvo priimti ir Europos sutarčių teisės principai¹⁶, o taip pat 2009 m. parengtas Bendrosios principų sistemos projektas¹⁷.

Tačiau didžiausią reikšmę sutarčių teisės (*inter alia* ir sutarčių aiškinimo) sisteminimui bei vienodinimui bei įtaką praktiniam taikymui padarė Tarptautinio privatinės teisės unifikavimo instituto¹⁸ 1994 m. parengti Tarptautinių komercinių sutarčių principai¹⁹ (toliau tekste – UNIDROIT

---

¹³ Ten pat.

¹⁴ Mikelėnas, V. *Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*. Vilnius: Justitia, 1996, 353 psl.

¹⁵ 1980 m. gegužės 12 d. Jungtinių Tautų konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutarčių // Valstybės žinios, 1995, Nr. 102-2283.

¹⁶ PECL (Principles of European Contract Law) // Prieiga internete http://frontpage.cbs.dk/law/commission_on_european_contract_law/pecl_full_text.htm [paskutinės peržiūros data – 2012 m. vasario 28 d.].

¹⁷ Von Bar, C., Clive, E. ir Schulte Nölke, H., Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR), Miunchenas, Sellier, 2009 // Prieiga internete http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf [paskutinės peržiūros data – 2012 m. kovo 10 d.]

¹⁸ pranc. *Institut International Pour L'Unification du Droit Prive*, trump. *UNIDROIT*.

principai). Būtent UNIDROIT principai turėjo didžiausią reikšmę sutarčių aiškinimą reglamentuojančių įstatymo normų įtvirtinimui CK bei LAT praktikos aiškinant sutartis formavimuisi.

UNIDROIT principų 4.1 straipsnyje teigiama: „*Sutartį reikia aiškinti pagal bendrą šalių valią (ketinimus). Jeigu valia negali būti nustatyta, sutartį reikia aiškinti pagal tą reikšmę, kurią protingi asmenys, veikdami kaip sutarties šalys, suteiktų sutarčiai analogiškoms aplinkybėmis*“²⁰.

Pagal šią taisyklę, bendriesiems šalių ketinimams, arba tam šalies suvokimui apie kurį žinojo kita šalis turi būti teikiama pirmenybė palyginti su sutarties tekstu, net jeigu tekstas turi kitokią prasmę. Tačiau jeigu šalių bendrųjų ketinimų negalima nustatyti, sutartis turi būti aiškinama taip, kaip ją suvoktų analogiškoje situacijoje veikiantis protingas asmuo.

UNIDROIT principų nuostatos dėl sutarčių aiškinimo yra iš esmės adaptuotos Lietuvos Respublikos teisės aktuose, šių principų nuostatos buvo perkeltos į naująjį CK. Pagrindiniai sutarčių aiškinimo principai yra įtvirtinti CK 6.193 – 6.195 straipsniuose, o šių normų pagrindą sudaro būtent iš UNIDROIT principų perkeltos nuostatos.

CK 6.193 str. 1 d. nustato: „*Sutartys turi būti aiškinamos sąžiningai. Aiškinant sutartį, pirmiausia turi būti nagrinėjami tikrieji sutarties šalių ketinimai, o ne vien remiamasi pažodiniu sutarties teksto aiškinimu. Jeigu šalių tikrų ketinimų negalima nustatyti, tai sutartis turi būti aiškinama atsižvelgiant į tai, kokią prasmę jai tokiomis pat aplinkybėmis būtų suteikę analogiški šalims protingi asmenys*“.

Šios CK normos teksto analizė leidžia pagrįstai teigti, jog įstatymo leidėjas Lietuvoje įtvirtino būtent subjektyviojo sutarties aiškinimo metodo prioritetą – aiškinant sutartį tikrieji šalių ketinimai prioritetiškai privalo būti nustatomi ir nagrinėjami pirmoje vietoje. Nepaisant to, įstatymų leidėjas nepanaikino galimybės sutartį aiškinti formaliai – vadovautis sutarties tekstu, tačiau CK normoje nėra nustatyti jokie šių dviejų metodų derinimo kriterijai, t.y., nors įstatymo norma ir nesuabsoliutina subjektyviojo metodo taikymo, nėra nustatyti jokie aiškūs kriterijai, kuriems egzistuojant sutartis aiškinama formaliai.

---

¹⁹ UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. Rome: UNIDROIT, 2004 // Prieiga internete <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2004/integralversionprinciples2004-e.pdf> [paskutinės peržiūros data – 2012 m. vasario 28 d.].

²⁰ Ten pat.

Taigi Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų kontinentinės teisės valstybių, įstatymu įtvirtintas subjektyvus sutarčių aiškinimo metodas, aiškus prioritetas suteikiamas tikrųjų sutarties šalių ketinimų nustatymo principui – sutartys privalo būti aiškinamos visų pirma atsižvelgiant į tikruosius sutarties šalių ketinimus. Nors šia norma subjektyvusis sutarčių aiškinimo metodas nėra suabsoliutinamas – nėra panaikinama galimybė sutartį vertinti formaliai, t.y. pagal sutarties tekstą. Tačiau CK 6.193 str. 1 d. normos lingvistinė formuluotė aiškiai suponuoja ryškų tikrųjų sutarties šalių ketinimų sudarant sutartį nustatymo prioritetą bei sutarties teksto, kaip sutarties aiškinimo atveju nagrinėjamo dalyko, antraeiliskumą.

1.2. SUTARČIŲ AIŠKINIMO PRINCIPUS REGLAMENTUOJANČIŲ TEISĖS NORMŲ GALIOJIMAS LAIKE

Kaip jau minėta, pagrindiniai sutarčių aiškinimo principai yra įtvirtinti CK VI knygos 2 dalies XIV skirsnyje (CK 6.193 str. – 6.195 str.). Aptariamame skirsnyje įstatyminių lygmeniu reglamentuojamos pagrindinės sutarčių aiškinimo taisyklės (CK 6.193 str.), įtvirtintas sutarčių kalbų neatitikimo atveju kylančių ginčų išnagrinėjimui aktualus reglamentavimas (CK 6.194 str.), o taip pat sutarčių spragų užpildymo taisyklės (CK 6.195 str.).

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo²¹ 45 straipsnio nuostatomis, CK, įsigaliojusio 2001 m. liepos 1 d., normos dėl sutarčių aiškinimo, nepaisant aiškinamų sutarčių sudarymo momento, taikomos ir toms sutartims, kurios galioja įsigaliojus CK. Taigi teismų praktikoje kilus ginčui dėl aiškinamai sutarčiai taikytinų sutarčių aiškinimą reglamentuojančių normų, aktualus yra ne sutarties sudarymo momentas, o teismo ginčo dėl sutarties aiškinimo iškėlimo momentas. Visi ginčai dėl visų galiojančių sutarčių, inicijuoti po naujojo CK įsigaliojimo, yra nagrinėjami vadovaujantis būtent naujojo CK normomis, reglamentuojančiomis sutarčių aiškinimą, net ir tuo atveju, jei pati analizuojama sutartis buvo sudaryta prieš šio CK priėmimą ar įsigaliojimą.

Pabrėžtina, jog nepriklausomai nuo sutarties sudarymo momento po naujojo CK įsigaliojimo yra nagrinėjami ne visi civilinėje byloje iškelti klausimai, o tik klausimai, tiesiogiai susiję su sutarties aiškinimu. Visi kiti civilinėje byloje iškelti klausimai yra nagrinėtini pagal teisės aktuose

---

²¹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas // Valstybės Žinios, 2002, Nr. 36-1340; Valstybės Žinios, 2002, Nr. 42.

įtvirtintas tos rūšies ginčų nagrinėjimo taisyklės. Tokią išvadą patvirtina 2010 m. spalio 5 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-384/2010 LAT suformuota praktika: „*Taigi, nors sprendžiant dėl ginčijamos sutarties negaliojimo pagrindų, taip pat dėl šalių sulygtų netesybų turi būti vadovaujamasi atitinkamomis 1964 m. CK nuostatomis, tačiau aiškinant ginčijamą sutartį turi būti vadovaujamasi 2001 m. liepos 1 d. įsigaliojusio CK šeštosios knygos XIV skyriaus normomis*“²².

1.3. KITOS SUTARČIŲ AIŠKINIMO PRIEMONĖS LAT PRAKTIKOJE

Praktikoje nagrinėjant ginčus, reikalaujančius sutarčių aiškinimo principų taikymo, neapsiribojama vien tik CK 6.193 – 6.195 str. normų taikymu. Priimamose nutartyse LAT plėtoja vieningą praktiką, pagal kurią teisminį ginčą nagrinėjantis teismas turi pareigą vadovautis taip pat ir CK 1.5 str. įtvirtintų bendrųjų teisės principų – teisingumo, protingumo bei sąžiningumo principų nuostatomis. Tokios išvados pateikiamos pvz.: LAT 2011 m. balandžio 5 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-157/2011, kurioje nurodoma: „*aiškinant sutartį, būtina vadovautis ir CK 1.5 straipsnyje įtvirtintais bendraisiais teisės principais*“²³. Analogiškos nuostatos dėstomos ir kitose LAT nutartyse²⁴. Šios normos taikymas aiškinant yra logiškas ir neišvengiamas, kadangi pagrindinis sutarčių aiškinimo instituto tikslas yra sąžiningas, teisingas ir protingas sutarties išaiškinimas, išsprendžiant tarp šalių kilusį ginčą.

Taip pat, sutartį aiškinantis teismas visuomet privalo įvertinti sutarčių laisvės principą reglamentuojančią normą – CK 6.156 str. 2010 m. balandžio 30 d. civilinėje byloje Nr. 3K-3-157/2010 priimtoje nutartyje LAT konstatavo: „*CK 6.156 straipsnio 1 dalyje civilinių teisinių santykių subjektams taip pat garantuojamas sutarties laisvės principas. Šioje normoje nustatyta,*

---

²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. spalio mėn. 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-384/2010 (BUAB „Ramigė“ v UAB „Druskininkų rasa“).

²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio mėn. 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-157/2011 (UAB „Kauno Fauga“ v UAB „Gotika“).

²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. kovo mėn. 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-137/2011 (Ž. B. v UAB „JG Property developments“); Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. birželio mėn. 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-252/2010 (AB „City Service“ v Klaipėdos miesto savivaldybės administracija); Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. lapkričio mėn. 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-502/2009 (UAB „Vigysta“ v V. L.) ir kt.

kad šalys turi teisę laisvai sudaryti sutartis, savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises ir pareigas, taip pat sudaryti šio kodekso nenumatytas sutartis, jeigu tai neprieštarauja įstatymams. Sutarties laisvės principas tiesiogiai susijęs su sutarčių aiškinimo principais, nes šalys turi būti tikros, kad jų laisvai sudaryta sutartis bus aiškinama atsižvelgiant į sutarties laisvės principą²⁵.

Dėl būtinumo vadovautis sutarties laisvės principo nuostatomis aiškinant sutartį LAT pasisakė ir 2006 m. lapkričio 6 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-P-382/2006, kurioje konstatavo: „*Kilus šalių ginčui, teismas turi nustatyti tikruosius šalių ketinimus ir pagal juos kvalifikuoti susitarimą teisės taikymo požiūriu: yra tai preliminarioji ar pagrindinė sutartis. Nustačius, kad šalys susitarimu siekė tik susitarti dėl tokios sutarties sudarymo ateityje, nėra pagrindo tokio susitarimo kvalifikuoti kaip pagrindinės sutarties ir reikalauti įvykdyti jį natūra, nes toks tvirtinimas prieštarautų šalių valiai ir pažeistų sutarties laisvės principą²⁶.* Analogiška praktika dėstoma ir 2008 m. vasario 11 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-3-75/2008²⁷.

Akivaizdu, jog praktikoje taikant sutarčių aiškinimo principus, šių principų nuostatos kiekvienu atveju privalo būti suderintos su sutarčių laisvės principu, jam neprieštarauti. Pabrėžtina, kad su sutarčių laisvės principo nuostatomis derintini ne tik CK 6.193 str. įtvirtinti sutarčių aiškinimo principai, tačiau ir kiti sutarčių aiškinimo principai. Sutarčių laisvės principas taip pat įvertintinas ir užpildant sutarčių spragas pagal CK 6.195 str. nuostatas. Tai patvirtina 2003 m. balandžio 23 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-521/2003 LAT suformuota praktika.²⁸

Aptariama LAT praktika vienareikšmiškai patvirtina, kad kiekvienu atveju sutarčių aiškinimo principus taikantis teismas privalo užtikrinti, kad aiškinant sutartį nebus pažeidžiamas sutarčių laisvės principas. Sutarčių laisvės principas ginčiuose, reikalaujančiuose sutarčių aiškinimo, laikytinas papildoma sutarčių aiškinimo priemone, į kurią privalu atsižvelgti aiškinant sutartis.

---

²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. balandžio mėn. 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-157/2010 (J. B. B. v UAB „NEO GROUP“).

²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų plenarinės sesijos 2006 m. lapkričio mėn. 6 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-382/2006 (V. Š. v A. N., A. N.).

²⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. vasario mėn. 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-75/2008 (E. S. v UAB „MG Baltic Investment“).

²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. balandžio mėn. 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-521/2003 (V. V. v J. A.).

Pagal LAT praktiką, aiškindami sutartis teismai taip pat privalo įvertinti ir prioriteto sutarčiai (sutarties galiojimui) teikimo principą – *favor contractus*. 2010 m. balandžio 30 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-157/2010 LAT konstatavo: „*Neabejotinai reikšmingas yra favor contractus, t. y. prioriteto sutarčiai teikimo, principas, kurio esmė yra ta, kad negali būti ignoruojama nė viena sudarytos sutarties sąlyga, aiškinant sutarties sąlygas, prioritetas turi būti teikiamas kiekvienos sąlygos galiojimui ir vykdymui, apribojant kiek įmanoma galimybę neigti sudarytos sutarties galiojimą, kai vienai sutarties šaliai tai tampa naudinga*“²⁹. 2002 m. kovo 27 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-681/2002 LAT nurodė: „*kilus abejonei dėl arbitražinio susitarimo egzistavimo, abejonės turi būti aiškinamos arbitražinio susitarimo galiojimo naudai, t.y. taikomas principas in favor contractus*“³⁰. Aptariamose nutartyje LAT neabejotinai įtvirtina teismo pareigą aiškinant sutartis atsižvelgti ir į *favor contractus* principą, siekti sutarties galiojimo išsaugojimo, sutartinių teisinių santykių stabilumo.

Taigi, LAT praktikoje sutarčių aiškinimo priemonių apimtis yra plečiama, LAT, nagrinėdamas ginčus, reikalaujančius taikyti sutarčių aiškinimo principus, taiko ne vien tik CK 6.193 str. - 6.195 str. normas, tačiau ir bendruosius protingumo, teisingumo, sąžiningumo principus bei sutarties laisvės principą įtvirtinančias teisės norma, o taip pat vadovaujantis ir sutarties galiojimo prioriteto principu.

LAT praktikos analizė atskleidžia, jog teismui aiškinant sutartį taikytinų teisės normų bei kitų sutarčių aiškinimo priemonių kiekis gali kisti individualiai kiekvieno ginčo atveju, priklausomai nuo konkretaus ginčo, konkrečios nagrinėjamos sutarties specifikos, t.y. konkretaus specifinio ginčo atveju teismas turi teisę (ar net privalo) aiškindamas sutartį remtis papildomomis teisės normomis, kurių pagalba tinkamiau atskleisti tikrąją sutarties prasmę, šalių ketinimus.

Štai 2011 m. balandžio 11 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-168/2011 LAT konstatavo, kad: „*Teisėjų kolegija pažymi, kad, aiškinant pirkimo-pardavimo sutarties sąlygas dėl sutartyje*

---

²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. balandžio mėn. 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-157/2010 (J. B. B. v UAB „NEO GROUP“).

³⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. kovo mėn. 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-681/2002 (Jungtinių Amerikos Valstijų ribotos atsakomybės bendrovės “Main Bridge, L.L.C.” v UAB „Lakvita“).

*nurodytos kainos ar pardavėjui sumokamos pinigų sumos tais atvejais, kai nuo pajamų gautų pardavus turtą, turi būti mokamas gyventojų pajamų mokestis, būtina vadovautis ne tik bendrosiomis sutarčių aiškinimo taisyklėmis, bet ir atsizvelgti į mokesčių teisės normas, reglamentuojančias gyventojų pajamų mokestį bei šio mokesčio mokėjimo tvarką*³¹, taigi nurodė, kad šios konkrečios sutarties aiškinimui pasitelktinos ir papildomos priemonės, kurių pagalba galima aiškiau ir tinkamiau atskleisti tikrąją sutarties prasmę.

Aptariamoje byloje ginčas kilo dėl pareigos sumokėti gyventojų pajamų mokestį už pagal sutartį pardavus nekilnojamąjį turtą gautas apmokestinamas pajamas, t.y., dėl to, ar dėl nekilnojamojo turto pardavimo kylančias mokestines prievoles įvykdyti už atsakovus (pardavėjus) turi ieškovas (pirkėjas), ar, iš už parduotą turtą gautos kainos, – patys pardavėjai.

Išnagrinėjęs tarp šalių kilusį ginčą, tinkamai pritaikęs tiek CK 6.193 - 6.195 str. įtvirtintus sutarčių aiškinimo principus, tiek ir papildomas, šiam ginčui individualias, teisės normas – Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo³² nuostatas, konstatavo, kad: *„bylą nagrinėję teismai tinkamai aiškino ir taikė Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo normas, CK 6.193 straipsnį, nepažeidė įrodinėjimo ir įrodymų vertinimo taisyklių, todėl nėra teisinio pagrindo naikinti apskųstą apeliacinės instancijos teismo nutartį*³³. Teismas nusprendė, kad pirkėjas, elgdamasis apdairiai, rūpestingai ir protingai, galėjo atitinkamai įforminti susitarimą dėl mokesčio sumokėjimo, tačiau to nepadarė, todėl būtent jam kyla pareiga įvykdyti dėl sutarties įvykdymo kilusias mokestines prievoles.

Iš esmės analogiškos ginčas išnagrinėtas bei tokia pati sutarčių aiškinimo praktika išdėstyta ir 2011 m. balandžio 5 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-153/2011³⁴.

Paminėtinas ir 2004 m. kovo 17 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-204/2004 aptariamasis atvejis, kuomet kilo ginčas dėl viešosios sutarties, sudarytos pagal Lietuvos Respublikos ūkio

---

³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio mėn. 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-168/2011 (UAB „Transgesta servis v N. K., S. K., K. B., D. M., A. K., P. B., A. B.).

³² Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas // Valstybės Žinios, 2002, Nr. 73-3085.

³³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio mėn. 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-168/2011 (UAB „Transgesta servis v N. K., S. K., K. B., D. M., A. K., P. B., A. B.).

³⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio mėn. 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-153/2011 (UAB „Gabijos investicijos“ v M. Ž.).

ministro įsakymu nustatytas sąlygas. Išnagrinėjęs ginčą byloje LAT konstatavo, kad: „Šių sutarčių aiškinimas turi būti derinamas su Lietuvos Respublikos ūkio ministro 1999 m. gegužės 12 d. įsakymu Nr.178 ir 2001 m. gegužės 21 d. įsakymu Nr.175 nustatytos „Naujųjų vartotojų elektros įrenginių prijungimo prie tinklų laikinosios tvarkos ir sąlygų“ aiškinimu ir taikymu“³⁵. Taigi ir šiuo aptariamu atveju bylą nagrinėję teismai, įvertinę analizuojamos sutarties, dėl kurios aiškinimo kilo ginčas, pobūdį, sudarymo aplinkybes, aiškindami sutartį aiškino ne tik CK įtvirtintais sutarčių aiškinimo principais, tačiau atsižvelgė ir į analizuojamos sutarties sudarymui esminę reikšmę turėjusio Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymo nuostatas.

2008 m. balandžio 18 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-238/2008³⁶ LAT nurodė: „Nagrinėjamu atveju pirkimo-pardavimo sutartis buvo sudaroma viešųjų pirkimų būdu po įvykusių derybų. Civilinio kodekso normos dėl viešųjų pirkimų būdu sudaromos sutarties ir jos sąlygų aiškinimo turi būti taikomos subsidiariai (CK 6.382 straipsnis)“. Taigi, vadovaujantis nurodytu LAT išaiškinimu, teisme nagrinėjant ginčus dėl viešųjų pirkimų būdu sudarytos sutarties aiškinimo, be CK 6.193-6.195 str. įtvirtintų sutarčių aiškinimo principų būtina atsižvelgti ir į Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo³⁷ bei kitų viešojo pirkimo procedūras reglamentuojančių teisės aktų nuostatas.

Nors UNIDROIT principai nėra oficialus Lietuvoje galiojantis norminis teisės aktas, esant poreikiui, bylą nagrinėjantys Lietuvos Respublikos teismai tiesiogiai taiko ir šių UNIDROIT principų normas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo mėn. 14 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2011 konstatuojama: „Teismų praktikoje pripažįstama, kad sutarčių aiškinimui taikomi ir UNIDROIT tarptautinių komercinių sutarčių principai, kurių 4 skyrius yra skirtas išimtinai sutarčių aiškinimui“³⁸.

---

³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. kovo mėn. 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-204/2004 (AB „Rytų skirstomieji tinklai“ v G.B., Partnerių KŪB, VĮ Registrų centras)

³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. balandžio mėn. 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-238/2008 (UAB „Baileksas“ v Kauno miesto savivaldybė).

³⁷ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas // Valstybės Žinios, 1996, Nr. 84-2000; Valstybės Žinios, 1999, Nr. 56-1809; Valstybės Žinios, 2002, Nr. 118-5296; Valstybės Žinios, 2006, Nr. 4-102.

³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. kovo mėn. 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2011 (V.U. v D. R.).

Tuo pačiu paminėtina, jog UNIDROIT principai LAT praktikoje nagrinėjant ginčus tiesiogiai taikomi tik gana retais atvejais. Pastebėtina, kad UNIDROIT principų taikymo atvejais nebūdavo paneigiamas ar sumenkinamas poreikis tokio pobūdžio bylose taikyti ir CK 6.193 str. – 6.195 str. įtvirtintas teisės normas. UNIDROIT principai šiose civilinėse bylose taip pat buvo taikomi tik kaip papildoma sutarčių aiškinimo priemonė, padidinanti galimybes tinkamai ir teisingai išaiškinti ginčo sutartį.

Dažniausiai LAT savo praktikoje tiesiogiai pritaiko UNIDROIT Principų 4.4 str., 4.5 str. nuostatas, įtvirtinančias sisteminių sutarčių aiškinimo principą. UNIDROIT Principų nuostatose šio principo turinys yra platesnis nei CK, todėl taikydamas UNIDROIT Principų nuostatas LAT sisteminių sutarčių aiškinimo principą taiko plečiamai.

UNIDROIT Principų 4.4 str. nustato: *„Sutarties sąlygos ir jos teiginiai turi būti aiškinami ne izoliuotai, o visos sutarties kontekste“*. UNIDROIT Principų 4.5 str. įtvirtintą sisteminio sutarčių aiškinimo principo turinį: *„Sutarties sąlygos turi būti aiškinamos, kad nebūtų nepalikta neišaiškinta nė viena sutarties sąlyga ir kiekvienai suteikta kokia nors reikšmė“*. Tuo tarpu, CK 6.193 str. 4 d. sisteminių sutarčių aiškinimo principą reglamentuoja daug glausčiau: *„Visos sutarties sąlygos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į jų tarpusavio ryšį, sutarties esmę ir tikslą bei jos sudarymo aplinkybes“*.

2009 m. kovo 3 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-3-15/2009 LAT aiškindamas sutartį tiesiogiai taikė UNIDROIT principų 4.4 str. bei 4.5 str. nuostatas³⁹. Kaip jau minėta, UNIDROIT principų 4.4 str. bei 4.5 str. normos yra platesnio turinio nei CK 6.193 str., taigi šioje byloje LAT UNIDROIT Principų normas taikė tiesiogiai, kaip papildomas sutarčių aiškinimo priemones. Ši UNIDROIT principų nuostata tiesiogiai pritaikyta ir 2010 m. lapkričio 2 d. civilinėje byloje Nr. 3K-3-409/2010⁴⁰ priimtoje nutartyje.

2005 m. lapkričio 2 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-535/2005 kasacinis teismas taip pat taikė UNIDROIT Principų nuostatas. Nors šioje byloje priimtos nutarties tekste ir nurodoma, kad tiesiogiai yra taikomos CK 6.193 str. 2 d. nuostatos, tačiau iš tolesnio nutarties teksto matyti, kad sutartis aiškinama ir analizuojama būtent UNIDROIT Principų 4.4 p. nuostatos (savo turiniu

---

³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. kovo mėn. 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-15/2009 (UAB „Sofratus“ v UAB „Energijos taupymo centras“).

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. lapkričio mėn. 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-409/2010 (UAB „Miaras“ v A. D. individuali įmonė).

platesnės normos), o ne CK 6.193 str. 2 d. nuostatos kontekste – „CK 6.193 straipsnio 2 dalyje reikalaujama, kad sutartis būtų aiškinama sistemiškai, nepaliekant neaptarto nė vieno reikšmingo sutarties punkto. Bylą nagrinėję teismai šia sutarčių aiškinimo taisykle nesivadovavo, nes kai kurios svarbios sutarties sąlygos apskritai neaptartos“⁴¹.

Analizuojamose nutartyse LAT sisteminio sutarčių aiškinimo principo turinį apibrėžė ne pagal CK įtvirtintą reglamentavimą, o pagal UNIDROIT Principų 4.4 str., 4.5 str. turinį, taigi UNIDROIT Principus byloje taikė kaip papildomą sutarčių aiškinimo priemonę, siekiant kiek įmanoma labiau išplėsti taikomų sutarčių aiškinimo principų turinį, tokiu būdu kiek įmanoma tinkamiau išaiškinti ginčo sutartis.

Iš aptartos LAT praktikos matyti, kad teismas aiškindamas sutartį tam tikrais atvejais tiesiogiai taiko ir UNIDROIT principų nuostatas, netgi nepaisant to, kad UNIDROIT principai nėra oficialus teisės aktas. Atsižvelgiant į tai, kad CK įtvirtinti sutarčių aiškinimo principai iš esmės yra parengti ir adaptuoti būtent UNIDROIT principų pagrindu, tai negali būti laikoma LAT praktikos ydingumu. Priešingai, įvertinus tai, jog UNIDROIT principų turinys dažnu atveju yra platesnis nei CK normos, tiesioginis UNIDROIT principų taikymas nagrinėjant ginčus dėl sutarčių aiškinimo suteikia bylą nagrinėjančiam teismui suteikia dar platesnį sutarties aiškinimo priemonių ratą, kas iš esmės gali lemti tik vienintelį dalyką – aiškiau, tinkamiau ir teisingiau išaiškintas sutartis.

Aptartų LAT nutarčių turinys leidžia daryti išvadą, kad praktikoje LAT sutarčių aiškinimo principus taiko plečiamai, o prireikus, individualiu atveju, remiasi konkrečiam ginčui svarbiomis teisės normomis kaip papildomomis sutarties aiškinimo priemonėmis. Tokia kasacinio teismo praktika sudaro galimybes išvengti formalaus ginčų išnagrinėjimo, įpareigoja bylą nagrinėjantį teismą išsamiai išnagrinėti konkretaus ginčo aplinkybes ir tinkamai, teisingai bei sąžiningai išaiškinti sutartį.

Paminėtina ir tai, kad, nors LAT išimtiniais atvejais sutarčių aiškinimą grindė ir papildomomis priemonėmis – UNIDROIT principų nuostatomis ar kitomis Lietuvos Respublikos įstatymų nuostatomis, būtent CK 6.193 str. – 6.195 str. normos įtvirtina

---

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio mėn. 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-535/2005 (Lietuvos ir Šveicarijos bendros įmonės UAB „Miltzer and Munch Fortransas“ v UAB „Dalila ir partneriai“).

pagrindinius sutarčių aiškinimo principus, kurie yra taikomi nagrinėjant visus ginčus dėl sutarčių aiškinimo.

2. SUTARČIŲ AIŠKINIMO PRINCIPŲ TAIKYMO LAT PRAKTIKOJE SRITYS BEI AIŠKINAMŲ SUTARČIŲ RŪŠYS

LAT praktikoje sutarčių aiškinimo principų pritaikymas yra gana platus. Teismų praktikoje sutarčių aiškinimo principai naudojami siekiant CK 6.193 – 6.195 str. įtvirtintų normų tikslų, o taip pat ir išvestinėse, papildomose srityse. LAT praktikoje sutarčių aiškinimo principai yra taikomi šiose srityse bei siekiant šių tikslų: (1) aiškinantis visos sutarties ar atskirų jos nuostatų prasmę, (2) nustatant šalių sudarytos sutarties rūšį (kvalifikuojant sutartį), (3) konstatuojant sutarties sudarymo faktą, (4) nustatant sutarties dalyvius. Sutarčių aiškinimo principai taip pat taikomi (5) bylose dėl sandorių pripažinimo apsimestiniais, (6) užpildant sutarčių spragas, (7) ištaisant sutarčių kalbų neatitikimus. Taigi, teismų praktikoje sutarčių aiškinimo principų pritaikymo sritis yra išplečiama.

Nurodytos sutarčių aiškinimo principų praktinio pritaikymo sritys yra aptartinos plačiau. Analizuotina ir sutarčių aiškinimo principų taikymo apimtis, o taip pat aptartinos sutarčių, kurių aiškinimui taikytini CK bei kitose normose įtvirtinti sutarčių aiškinimo principai, rūšys.

2.1. GINČAI DĖL SUTARTIES AR KONKREČIOS SUTARTIES NORMOS AIŠKINIMO

Pagrindinis ir dažniausiai praktikoje pasitaikantis sutarčių aiškinimo principų taikymo atvejis yra ginčai dėl sutarties ar konkrečios sutarties sąlygos prasmės išaiškinimo.

2011 m. lapkričio 2 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-400/2011 LAT nurodė: „*Esant ginčui dėl sutarties turinio, sutartis turi būti aiškinama nustatant tikruosius sutarties šalių ketinimus, atsižvelgiant į sutarties esmę, tikslą, <...> (CK 6.193 straipsnis)*“⁴². Iš esmės analogiškas aiškinimas pateikiamas ir 2011 m. gruodžio 22 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-532/2011: „*Kai kyla šalių ginčas dėl sutarties ar konkrečios jos sąlygos galiojimo, sutarties rūšies, pobūdžio, šalių teisių ir pareigų apimties ar pan., teismas, sprendamas šį ginčą, vadovaujasi, be kita ko,*

---

⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. lapkričio mėn. 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-400/2011 (E. V. v T. K.).

sutarčių aiškinimo taisyklėmis, nustatytomis CK 6.193–6.195 straipsniuose, taip pat suformuluotomis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje⁴³, bei kitose LAT nutartyse⁴⁴.

Taigi, iš LAT nutarčių turinio spręstina, kad sutartis aiškintina tada, kai kyla ginčas dėl sutarties turinio, kai sutartis yra neaiški. Kyla klausimas – kokie kriterijai nulemia pagrindą nagrinėjant ginčą sutartį aiškinti taikant CK 6.193 str. – 6.195 str. įtvirtintas sutarčių aiškinimo taisykles, t.y., pagal ką yra nustatomas ginčo sutarties „aiškumas“ arba „neaiškumas“.

2011 m. gruodžio 21 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-526/2011 LAT aiškino: „Sutarties sąlygos aiškinamos, jeigu jos yra neaiškios, t. y. jei sutarties šalys nesutaria dėl sutarties sąlygos turinio. Ar sutarties šalys nesutaria ar nevienodai aiškina sutarties ar jos sąlygos turinį, sprendžiama pagal tai, kad ginčui teisme jos pateikia savo skirtingas interpretacijas, pagal tai, kaip jos derėjosi dėl sutarties ir ją vykdė, pagal tai, ar sutarties tekstas yra aiškus. Jeigu sutarties sąlyga yra aiškiai ir suprantamai išdėstyta, tai ja reikia ir vadovautis“⁴⁵. Šioje nutartyje LAT sutarties „aiškumą“ vertina pagal sutarties turinio, t.y., sutarties teksto, aiškumą.

2002 m. lapkričio 4 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-1311/2002 LAT nurodė: „Kasaciniame skunde sumodeliuotai situacijai CK 6.193 straipsnio 1 dalies nuostatos netaikomos, nes šios nuostatos taikomos aiškinant sudarytą sutartį ir tik tais atvejais, kai sudarytos sutarties šalių buvę tikrieji ketinimai nėra aiškūs“⁴⁶. Aptariamoje byloje sutarties aiškumas nustatomas pagal sutarties šalių tikrųjų ketinimų aiškumą.

2011 m. lapkričio 17 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-463/2011 LAT nurodė: „Tokiomis aplinkybėmis, kai sutarties pavadinime ir sąlygose vartojami aiškūs ir suprantami terminai dėl laidavimo draudimo, kai sutarties šalys yra verslo subjektai ir joms suprantami

---

⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gruodžio mėn. 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-532/2011 (P. K. v L. A., A. B.).

⁴⁴ Pvz.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gruodžio mėn. 27 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-559/2010 (AB DnB NORD bankas v P. A. B.), Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. gruodžio mėn. 16 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-589/2008 (UAB „Vilibalda“ v A. M.); Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. sausio mėn. 11 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-17/2006 (VĮ Valstybės turto fondas v UAB „Cetarium“, UAB „Ortofina“, R. G. K.) ir kt.

⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gruodžio mėn. 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-526/2011 (UAB „Kauno stiklas“ v UAB „Lenbra“).

⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. lapkričio mėn. 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1311/2002 (AB „Kauno energija“ v V. A.).

*nuostolių dėl kokybės reikalavimų neatitinkančių statybos darbų atlikimo atsiradimo pagrindai bei aplinkybės ir draudimo sutarčių sudarymo taisyklės, kai sutartyje nurodyti ir aiškiai suformuluoti draudimo išmokos mokėjimo pagrindai, kai aiškiai nurodyta dėl atgręžtinio pareikalavimo, tai nėra teisinio pagrindo dėl ginčo šalių sudarytos laidavimo draudimo sutarties esmės aiškinti, kad ji iš tikrųjų buvo civilinės atsakomybės draudimo sutartis*⁴⁷. Šioje civilinėje byloje kasacinis teismas pažymėjo, kad aiškios sutarties aiškinimas ir/ar kvalifikavimas kitaip, nei jau yra aiškiai apibrėžta sutartyje reikštų sąžiningumo bei teisingumo principų pažeidimus – „*nebūtų teisinga ir sąžininga aiškinti, kad sutartis yra iš esmės ne tokia, kaip ji buvo pavadinta, kokios esminės jos sąlygos nustatytos, ar, pasiremiant aiškinimu, būtų siekiama atsisakyti jos esminių dalių*“⁴⁸.

Iš nurodytų nutarčių matyti, kad sutarčių „aiškumo“ kriterijus LAT praktikoje yra susietas su šalių procesiniais paaiškinimais, t.y. ar nagrinėjama sutartis (ar sutarties norma) yra aiški nustatoma pagal teismo nagrinėjimo metu šalių pateiktus argumentus bei nurodytas interpretacijas. Jei pagal šalių pateiktas pozicijas teismas įvertina, kad nagrinėjama sutartis yra aiški, sutartį aiškinti atsisakoma.

LAT praktikoje neaptariami konkretūs kriterijai, kuriais remiantis būtų galima nustatyti sutarties aiškumą. Dėl to, ar sutartis yra aiški, ar aiškintina, pagal savo vidinį įsitikinimą įvertina ir nusprendžia teismas. LAT praktikos analizė neleidžia daryti išvados kas turi būti aišku konstatuojant sutarties aiškumą – ar aiškus turi būti sutarties tekstas, ar sutarties šalių tikrieji ketinimai sudarant sutartį. Kaip jau aptarta, atskirose LAT nutartyse šiuo klausimu pasisakoma skirtingai.

Pateikiami argumentai leidžia daryti išvadą, kad LAT praktika dėl sutarties „aiškumo“ kriterijaus yra plėtotina ir suvienodintina. Kasacinio teismo praktikoje būtų tikslinga suformuoti vienodą praktiką dėl to, kas turi būti analizuojama nustatant sutarties aiškumą – sutarties tekstas ar sutarties šalių tikrieji ketinimai.

Autoriaus vertinimu, abejonių kelia nagrinėjamo „aiškumo“ kriterijaus reikšmė bei sukeltos pasekmės. Civilinio proceso taisyklės reglamentuojantys teisės aktai neįtvirtina civilinės bylos nutraukimo ar atsisakymo priimti ginčą nagrinėti pagrindo nustačius, kad ginčo

---

⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. lapkričio mėn. 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-463/2011 (UAB DK „PZU Lietuva“ v UAB „Kaduva“).

⁴⁸ Ten pat.

sutartis yra aiški. Taigi, net ir teismui konstatavus ginčo sutarties „aiškumą“, civilinė byla vis tiek bus priimta nagrinėti arba toliau nagrinėjama pagal visas civilinio proceso taisykles, teismas įvertins abiejų ginčo šalių nurodomus argumentus, ginčo sutartis bus nagrinėjama bei analizuojama, taigi - aiškinama, o išnagrinėjęs ginčą iš esmės teismas byloje reiškiamus reikalavimus patenkins (pilnai ar dalinai) arba atmes. Teismo vertinimas, kad sutartis yra aiški iš esmės yra pasisakymas dėl materialaus ieškinio pagrindo pagrįstumo, taigi sutarties aiškumą teismas konstatuoti gali tik išnagrinėjęs ginčą, tokiu būdu tiek aiški, tiek ir neaiški sutartis faktiškai yra nagrinėjamos ir analizuojamos vienodai. Tai, kad nustatęs sutarties „aiškumą“ teismas galimai byloje tiesiogiai netaikys CK 6.193 str. normų, neturėtų turėti esminės įtakos sutarties aiškinimui, kadangi teismas vis tiek privalėtų sutartį įvertinti CK 1.5 str. įtvirtintų bendrųjų civilinės teisės principų kontekste.

2.2. SUTARČIŲ KVALIFIKAVIMAS, GALIOJIMAS

Viena pagrindinių sutarčių aiškinimo principų praktinio pritaikymo sričių yra sutarčių kvalifikavimas, t.y. šalių sudarytos sutarties rūšies nustatymas teisiniu būdu. LAT 2008 m. liepos 8 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-378/2008 konstatavo: *„teisinio sutarties kvalifikavimo klausimas tampa aktualus tada, kai iš sutartinių teisinių santykių kyla ginčas; nuo to, kokie materialiniai įstatymai taikomi sutartiniams santykiams, paprastai priklauso jos šalių tarpusavio teisių ir pareigų turinys“*⁴⁹.

2010 m. balandžio 6 d. civilinėje byloje Nr. 3K-3-148/2010 priimtoje nutartyje LAT nurodė: *„Sutartinių santykių teisinio kvalifikavimo ir sutarčių aiškinimo taisyklės reglamentuotos CK 6.193–6.195 straipsniuose bei suformuotos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išnagrinėtose bylose <...>. Esant ginčui dėl sutarties galiojimo, rūšies, jos pakeitimo, vienos ar kitos sąlygos tikrosios prasmės, sutartis turi būti aiškinama nustatant tikruosius sutarties šalių ketinimus <...>. Įstatymo nereikalaujama, kad sutartį sudarantys asmenys vartotų tikslius teisinius terminus pavadindami sutartį ir nustatydami jos sąlygas, tačiau tada, kai iš sutartinių teisinių santykių kyla ginčas, tampa aktualus teisinio sutarties kvalifikavimo klausimas“*⁵⁰.

---

⁴⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. liepos mėn. 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-378/2008 (R.U. v S. K.).

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. balandžio mėn. 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-148/2010 (D. L. v I. K.).

2011 m. vasario mėn. 8 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-40/2011 LAT nurodė: „*teisinių santykių kvalifikaciją lemia ne šalių pavartota terminologija, o tų santykių turinys, kaip tuos santykius šalys beįvardytų <...>. Taigi nustatant, kokią sutartį sudarė šalys, teismų praktikoje, suformuotoje galiojant 1964 m. Civiliniam kodeksui, buvo taikytos sutarčių aiškinimo taisyklės, atitinkančios taisyklės, išdėstytas 2000 m. CK 6.193 straipsnyje*“⁵¹.

CK 6.193 str. – 6.195 str. įtvirtinti sutarčių aiškinimo principai LAT praktikoje yra plačiai taikomi ir kvalifikuojant šalių sudarytas sutartis, nustatant sutarčių rūšį. Kvalifikuojant sutartis, LAT praktikoje yra taikomi tie patys sutarčių aiškinimo principai, kaip ir konkrečių sutarčių normų aiškinimo reikalaujančiose civilinėse bylose.

Sutarčių aiškinimo principų pritaikymas neapribotas vien sutarties rūšies kvalifikavimu, o yra dar platesnis, kadangi principai taip pat taikomi nustatant sutarties galiojimą, sandorio *per se* sudarymo faktą. 2011 m. kovo 14 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2011 LAT nurodė: „*Poreikis aiškinti sutartis atsiranda dėl ne visiškai aiškių sutarties sąlygų, taip pat esant ginčui, ar šalių ginčijama sutartis yra sudaryta. Jau minėta, kad sutarties turinio išsiaiškinimas įgalina nustatyti, ar paskolos sutartis yra sudaryta. Sutartinių santykių teisinio kvalifikavimo ir sutarčių aiškinimo taisyklės reglamentuotos CK 6.193–6.195 straipsniuose*“⁵².

LAT nutarčių analizė leidžia daryti išvadą, kad vieni iš dažniausiai praktikoje sutinkamų sutarčių aiškinimo principų pritaikymo atveju yra sutarčių rūšinis kvalifikavimas. Tinkamai ir teisingai kvalifikuoti sutartį yra itin svarbu siekiant nustatyti, kokios materialinės teisės normos yra taikytinos nagrinėjamam ginčui. Klaidingas sutarties kvalifikavimas gali lemti nepagrįsto ir neteisėto sprendimo priėmimą, šalių teisių ir teisėtų interesų pažeidimus. Kvalifikuojant sutartis taip pat yra taikomas tikrųjų sutarties šalių ketinimų nustatymo principas, sutartį kvalifikuojant pagal tai, kokie buvo tikrieji šalių ketinimai sutarties sudarymo momentu.

---

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. vasario mėn. 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-40/2011 (N. V. v I. B.).

⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. kovo mėn. 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2011 (V. U. v D. R.).

2.3. SUTARTIES DALYVIŲ BEI DALYKO NUSTATYMAS

Sutarčių aiškinimo principai taip pat yra taikomi nustatant sandorį sudariusius asmenis. 2011 m. gruodžio 29 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-553/2011 LAT nurodė: *„teismai, remdamiesi byloje pateiktais įrodymais, nustatę bendrą atsakovų veiklą ginčo santykiuose su ieškovais, bendrą prievolių vykdymą, pagrįstai konstatavo atsakovų prievolių solidarumą kaip solidariosios atsakomybės taikymo pagrindą, o atsakovams neįrodinėjant priešingų aplinkybių, šią atsakomybę taikė“*⁵³. Šioje byloje teismai, vadovaudamiesi CK 6.193 str. įtvirtintomis sutarčių aiškinimo taisyklėmis, nustatė sutarties šalis.

Sutarčių aiškinimo principai taikytini ir nustatant, ar sutartis sudaryta trečiojo asmens naudai, kaip tai reglamentuoja CK 6.191 str. nuostatos. 2009 m. gegužės 19 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-220/2009 LAT pasisakė: *„ginčo atveju yra susiklostę atskiri sutartiniai teisiniai santykiai tarp autoriaus ir leidėjo ir sutartiniai ieškovo ir kasatoriaus teisiniai santykiai dėl kasatoriaus leidžiamos knygos dalies išlaidų padengimo; ieškovo ir trečiojo asmens sutartiniai santykiai nesieja. Šalių sudaryta sutartis nėra ir negali būti sutartis trečiojo asmens naudai, nes šios sutarties pagrindu trečiasis asmuo neįgijo teisės reikalauti įvykdyti sutartį“*⁵⁴. Taigi, LAT praktikoje sutarčių aiškinimo principų taikymo sritis yra plečiama, šiuos principus taikant ne tik aiškinti konkrečias sutarties normas, nustatyti sutarties rūšį, tačiau ir identifikuojant sutarties dalyvius.

Sutarčių aiškinimo principai LAT praktikoje taikomi ir nustatant sutarčių dalyką. 2009 m. kovo 17 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2009 LAT nurodė, kad sutarčių aiškinimo principų pagrindu gali būti nustatomas ir sudarytos sutarties dalykas – *„ta aplinkybė, jog pirkimo-pardavimo sutarties dalyku esantys daiktai nėra pažodžiui įvardyti sutarties tekste, savaime*

---

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. vasario mėn. 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-40/2011 (V. N. v I. B.).

⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gegužės mėn. 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-220/2009 (Lietuvos Respublikos kultūros ministerija v A. Ž. įmonė).

*nereiškia, kad sutartis dėl tų daiktų nesudaryta; sutarties dalykas gali būti nustatytas sutartį aiškinant*⁵⁵.

Atlikta analizė suponuoja išvadą, kad taikant sutarčių aiškinimo principus bylą nagrinėjantis teismas gali nustatyti ir sutarties dalyvius. Tai itin aktualu atvejais, kai tarp asmenų susiklostę teisiniai santykiai yra nevienalyčiai, juose dalyvauja daugiau nei du asmenys (ar asmenų grupės). Nustatant konkrečios sutarties dalyvius teismas taiko CK 6.193 str. – 6.195 str. įtvirtintus sutarčių aiškinimo principus, prioritetą teikdamas tikrųjų šalių ketinimų nustatymui. Nustatant sutarties dalyvius taip pat labai svarbus sutarties šalių elgesio vertinimo principas.

2.4. SANDORIŲ NEGALIOJIMO BYLOS

Sutarčių aiškinimo principai plačiai taikomi ir sandorių negaliojimo bylose dėl sandorių pripažinimo apsimestiniais ar tariamais, kuriuose itin aktualus tikrųjų šalių ketinimų nustatymas.

2011 m. rugsėjo 20 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-348/2011 LAT išaiškino: „*Pagal surinktus bylos įrodymus laikantis įrodinėjimo taisyklių pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai konstatavo, kad nenustatyta sandorio šalių valios ydingumo, lemiančio tokio sandorio apsimestinumą. Apeliacinės instancijos teismo nutartyje konstatuota, kad ginčijamoje sutartyje išreikšta šalių valia atitiko tikruosius šalių ketinimus ir dėl to ši sutartis nėra apsimestinė*“⁵⁶.

2010 m. vasario 5 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-72/2010 LAT nurodė: „*sandoris, sudarytas ne su tikrąja sandorio šalimi, bet su jos statytiniu, yra apsimestinis. Tokį sandorį sudariusių šalių valia, išreikšta išorine forma, neatitinka šalių tikrųjų ketinimų, nes jo sudarymo metu buvo ketinimas sudaryti sandorį, pridengiantį tikrąją sandorio šalį*“⁵⁷. Analogiškas išaiškinimas pateikiamas ir 2009 m. birželio 15 d. LAT civilinėje byloje Nr. 3K-3-228/2009

---

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. kovo mėn. 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2009 (UAB „Via Unica“ v UAB „Interselas“).

⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. rugsėjo mėn. 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-348/2011 (A. B. v R. K., R. K., M. B., Š. B.).

⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. vasario mėn. 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-72/2010 (R. Š. v A. Š., A. J. Š., M. Š.).

priimtoje nutartyje: „Sprendamas dėl sandorių sudariusių šalių valios, išreikštos išorine išraiškos forma, atitikties jų vidinės valios (tikrųjų ketinimų) turiniui, teismas turi vadovautis ne sutarties pažodiniu tekstu, bet vertinti sutarties sudarymo aplinkybes, aiškintis tikruosius sandorio šalių (faktinių ir ginčijamų) ketinimus, <...> (CK 6.193 straipsnis)“⁵⁸. Iš esmės tapatūs kasacinio teismo išaiškinimai pateikiami ir 2006 m. gruodžio 11 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-653/2006⁵⁹.

2009 m. balandžio 2 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-156/2009 nurodoma: „CK 6.193 straipsnio nuostatos taikytinos sprendžiant ne tik dėl tam tikra objektyvia forma (pavyzdžiui, raštu) užfiksuotos sutarties sąlygų reikšmės, bet ir dėl tokia sutartimi prisiimtų teisių ir pareigų tikrumo, fiktyvumo ir (arba) apsimestinumo <...> aptariamojo straipsnio nuostatų taikymo sritis yra daug platesnė ir ji neribojama vien tik kasaciniame skunde nurodytais atvejais“⁶⁰.

Kaip matyti iš aptartų konkrečių bylų, LAT praktikoje sutarčių aiškinimo principai taikomi ir civilinėse bylose dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais (dažniausiai – dėl sandorių pripažinimo apsimestiniais CK 1.87 str. pagrindu). Tokio pobūdžio bylose sutarčių aiškinimo principai yra pagrindinė priemonė, kurios pagalba yra nustatomi tikrieji sutarties šalių ketinimai, kurie, kaip matyti iš aptariamų LAT praktikos, yra pagrindinė aplinkybė, leidžianti nustatyti sandorių apsimestinumą.

2.5. SUTARČIŲ SPRAGŲ UŽPILDYMAS

Sutarčių aiškinimo principai taip pat taikomi užpildant sutarčių spragas. CK 6.195 str. nustato: „Jeigu šalys neaptarė tam tikrų sutarties sąlygų, reikalingų sutarčiai vykdyti, tai šias sutarties spragas vienos iš šalių reikalavimu gali pašalinti teismas, nustatydamas atitinkamas sąlygas, atsižvelgdamas į dispozityviasias teisės normas, šalių ketinimus, sutarties tikslą ir esmę, sąžiningumo, protingumo ir teisingumo kriterijus“. Įstatymų leidėjas numato galimybę teismui

---

⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. birželio mėn. 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-228/2009 (V. R. v M. B., A. C.).

⁵⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. gruodžio mėn. 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-653/2006 (R. D. v O. D.).

⁶⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. balandžio mėn. 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-156/2009 (M. Ž. v R. P.).

nustatyti šalių tarpusavio santykių reguliavimo taisykles tais klausimais, kurių šalys neaptarė sudarydamos sutartį. Suprantama, spragų užpildymui yra keliami atitinkami reikalavimai, be kurių sutarties spragų pildymas nėra galimas.

Paminėtina, kad Lietuvos teisės mokslininkai laikosi nuomonės, jog sutarties spragų užpildymas nėra sutarties aiškinimo principas, t.y., sutartis užpildant spragas yra aiškinama tik netiesiogiai⁶¹, kitų sutarčių aiškinimo principų pagalba yra užpildomos sutarties spragos.

Sutarties spragos gali būti užpildomos dviejose skirtingose situacijose: (1) esant sutartyje nenumatytų sąlygų, dėl kurių šalys niekuomet nesusitarė (tiek dėl nežinojimo ar manymo, kad nėra poreikio tam tikrą aspektą detalizuoti, tiek dėl sąmoningo kurios nors šalies vengimo ar nutylėjimo), (2) teismui pripažinus kurią nors sutarties sąlygą negaliojančia, tokiu būdu užpildant naujai atsiradusią sutarties spragą.

2010 m. gegužės 25 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2010 LAT nurodė: „*Tuo atveju, jeigu šalys tam tikrų sutarties sąlygų, reikalingų sutarčiai vykdyti, neaptarė, tai šias sutarties spragas vienos iš šalių reikalavimu gali pašalinti teismas, jas nustatydamas. Svarbu tai, kad sutarties spragų užpildymas nepažeistų teisės normų reikalavimų ir neiškreiptų šalių ketinimų, sudarytos sutarties esmės ir tikslų. Visais atvejais privalu atsižvelgti ir į sąžiningumo, protingumo ir teisingumo kriterijus (CK 6.193, 6.195 straipsniai)*“⁶².

2003 m. gegužės 12 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-579/2003 LAT konstatavo: „*Teismas, nustatęs, jog vartojimo sutarties sąlyga yra nesąžininga, ir ją pripažinęs negaliojančia, turi teisę sutartį atitinkamai modifikuoti, užpildydamas sutarties spragą, atsiradusią dėl nesąžiningos sutarties sąlygos pripažinimo negaliojančia (CK 6.195 str.)*“⁶³.

CK nustato, kad užpildant sutartyje nustatytą spragą, teismas privalo atsižvelgti į eilę reikalavimų, *inter alia* šiuos: (1) dispozityviosios šalių teisinius santykius reglamentuojančios teisės

---

⁶¹ Mikelėnas Valentinas. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Vilnius: Justitia, 2001, 254-255 psl.

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gegužės mėn. 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-231/2010 (B. S. v Kauno miesto savivaldybė, SĮ Santakos butų ūkis, VĮ Registrų centro Kauno filialas. Lietuvos Respublikos Vyriausybė).

⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gegužės mėn. 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-579/2003 (257-oji DNSB v UAB „Vilniaus vandenys“, UAB „Vilniaus energija“).

normos, (2) šalių tikrieji ketinimai, (3) sutarties tikslas ir esmė, (4) protingumo bei teisingumo kriterijai.

LAT praktikoje sutarties spragų užpildymui keliamų reikalavimų sąrašas yra dar labiau praplečiamas, *inter alia* nustatant papildomą reikalavimą, kad sutartys gali būti užpildomos tik neesminėmis sutarties sąlygomis, teismas neturi teisės pasisakyti bei už šalis nuspręsti dėl esminių sutarčių sąlygų, kurioms yra būtinas šalių susitarimas – *consensus ad idem*. Teismo veiksmai užpildant sutarčių spragas dėl esminių sutarčių sąlygų prieštarautų sutarčių laisvės principui, kuriuo, kaip jau minėta, privalu vadovautis kiekvieną kartą aiškinant sutartį.

Štai 2003 m. balandžio 23 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-521/2003 LAT nurodė: „Jeigu šalys sutartyje neaptarė tam tikrų sutarties sąlygų, reikalingų sutarčiai vykdyti, teismas, esant vienos iš šalių reikalavimui, atsižvelgdamas į dispozityvias teisės normas, šalių ketinimus, sutarties tikslą ir esmę, sąžiningumo, protingumo ir teisingumo kriterijus, gali šias sutarties spragas pašalinti (CK 6.195 str.). Nagrinėjamoje byloje teismas nustatė, kad sutartyje neįrašyta esminė sąlyga - atlyginimo už perleistą teisę dydis ir mokėjimo laikas. Šalys dėl šios esminės sutarties sąlygos bylos nagrinėjimo metu nesutarė, be to, atsakovas reikalavimo dėl spragos užpildymo nereikšė. Susitarti dėl esminių sutarties sąlygų yra šalių teisė, grindžiama sutarčių laisvės principu, todėl nagrinėjamu atveju teismas savo nuožiūra (*ex officio*) negalėjo nuspręsti už šalis dėl nurodytos esminės sutarties sąlygos“⁶⁴. Analogiškas aiškinimas, draudžiantis teismui užpildyti esminių sutarties nuostatų spragas, yra įtvirtintas ir kitose LAT nutartyse⁶⁵.

Iš LAT nutarčių turinio galima daryti išvadą, kad sutarčių spragų užpildymas – tai netiesioginis sutarčių aiškinimas, kuomet taikant sutarčių aiškinimo principus yra nustatomos tos neesminės sutarčių sąlygos, dėl kurių pačios šalys sudarydamos sutartis nesutarė. Užpildant sutarčių spragas itin svarbu išlaikyti balansą tarp sutarčių šalių tikrųjų ketinimų užtikrinimo tinkamai papildant sutartį trūkstamomis normomis bei sutarčių laisvės principo,

---

⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. balandžio mėn. 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-521/2003 (V. V. v J. A.).

⁶⁵ Pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. kovo mėn. 17 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2009 (UAB „Via Unica“ v UAB „Interselas“); Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gruodžio mėn. 7 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-486/2011 (UAB „Praviena“ v UAB „Hanner Development“) ir kt.

kuris būtent šalims suteikia teisę pačioms apsispręsti kokio pobūdžio teises ir pareigas prisiimti atitinkama sutartimi.

Atsižvelgiant į tai, kad šalys gali pačios bet kuriuo metu sudaryti papildomus susitarimus dėl sutarties papildomų, *inter alia* dėl sutartyse nenumatytų sąlygų įtraukimo (spragų užpildymo), bylą nagrinėjantys teismai turėtų skatinti šalis būtent tokiu būdu išspręsti kilusius ginčus, o sutarčių spragų užpildymas teisminiu būdu turėtų būti tik kraštutinė ginčo sprendimo priemonė (pvz., tuo atveju, jei kuri nors šalis vengia bendradarbiauti ir atsisako taikiai spręsti ginčą).

2.6. SUTARČIŲ KALBŲ NEATITIKIMŲ IŠTAISYMAS

Sutarčių aiškinimo principai taip pat taikomi ir ištaisant neatitikimus tarp keliomis kalbomis sudarytų sutarčių kalbų tekstų. CK 6.194 str. nustato: „*Jeigu sutartis sudaryta dviem ar daugiau kalbų ir kiekvienas sutarties tekstas turi tokią pat teisinę galią, bet skirtingomis kalbomis surašyti sutarties tekstai neatitinka vienas kito, tai pirmenybė suteikiama pirmiausia surašytam tekstui*“. Sutarties teksto kalbų neatitikimas gali tapti problema tuomet, kai sutartis sudaroma su užsienio kontrahentais, kuomet, pagal įprastą praktiką, sutartys sudaromos keliomis kalbomis.

Ištaisant sutarčių kalbų neatitikimus visų pirma reikia nustatyti, ar šie neatitikimai tarp skirtingomis kalbomis sutarytų sutarčių tekstų iš tikrųjų egzistuoja. Iš LAT praktikoje randamų pavyzdžių matyti, kad neatitikimų buvimo klausimą teismai nustato remdamiesi lingvistiniu bei sisteminiu sutarčių aiškinimo principais, kadangi šiuo atveju analizuotinas būtent sutarties tekstas.

LAT 2010 m. kovo 20 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-128/2010 nurodė: „*atsižvelgtina į Susitarimo 10 punktą, kuriame nurodyta, jog esant prieštaravimų tarp angliško ir lietuviško teksto pirmenybė teikiama tekstui anglų kalba. Dėl to aiškinantis atskirų šio Susitarimų sąlygų prasmę reikia įvertinti tų sąlygų teksto anglų kalba gramatinę reikšmę, nustatyti, ar egzistuoja kalbų neatitikimų sutarties tekste (CK 6.194 straipsnis). Anglų kalba išdėstyta Susitarimo tekste ginčų sprendimas arbitražo tvarka suformuluotas aiškiai ir apima bet kuriuos įmanomus potencialiai kilti ginčus, taip pat eliminuoja galimybę kreiptis dėl ginčų sprendimo į teismus. Įvertinus nurodytos arbitražinės išlygos angliško ir lietuviško tekstų lingvistinę reikšmę, nenustatyta kalbų neatitikimų dėl arbitražinės išlygos sudarymo, jos galiojimo apimties, tai taip pat*

*leidžia daryti išvadą, kad šia arbitražine išlyga nustatomas platus ginčų priskirtinumas arbitražui*⁶⁶. Šioje civilinėje byloje neatitikimų tarp lietuvių bei anglų kalba sudaryto sutarties teksto teismas nenustatė, todėl, remdamasis lingvistine tiek lietuvių, tiek ir anglų kalba sudarytų sutarties normų analize nustatė, kad šalys sutarė dėl arbitražinės išlygos ir ginčas nagrinėtinas arbitražiniame teisme.

Nustačius, kad tarp skirtingomis kalbomis sudarytų tekstų yra neatitikimų, sprendinias klausimas, kuria kalba sudarytam tekstui yra teiktinas pirmumas. Tačiau, kaip matyti iš cituojamos nutarties teksto, šalys, vadovaujantis sutarčių laisvės principu, sudarydamos sutartį daugiau nei viena kalba, dažnai pačios sutarties tekste nustato, kuriai kalbai teiktinas pirmumas tuo atveju, jei dėl šios sutarties kiltų ginčas. Tokie kontrahentų veiksmai dažnai nulemia tai, kad CK 6.194 str. įtvirtinto sutarčių aiškinimo principo taikyti nebereikia – teismas, gerbdamas sutarčių laisvės principą bei sutarties tekste įtvirtintą sutarties šalių valią, sutartį teisiniu ginčo nagrinėjimo metu turi aiškinti teikdamas pirmenybę tai kalbai, kuriai pirmenybę suteikė šalys.

Skirtingomis kalbomis sudarytų sutarčių neatitikimų ištaisymo institutas turi itin didelę reikšmę tarptautiniuose teisiniuose santykiuose dalyvaujantiems asmenims. Tuo atveju, jei šalys sutartyje nėra nustačiusios, kokios kalbos tekstui yra teikiamas pirmumas ginčo atveju, teismas sutartį aiškina vadovaudamasis tuo tekstu, kuris sudarytas pirmiausia. Kuris tekstas sudarytas pirmiau teismas nustato sutarčių aiškinimo principų pagalba. LAT praktikos analizė atskleidžia, kad nustačius pirmenybę turinčią sutarties kalbą, sutarčiai aiškinti yra taikomi sisteminis bei lingvistinis sutarčių aiškinimo principai. Suprantama, kad tai neužkerta kelio teismui byloje taikyti ir kitus sutarčių aiškinimo principus. LAT praktikoje skirtingomis kalbomis sudarytų sutarčių neatitikimų ištaisymo institutas taikomas gana retai, kadangi sutarčių šalys dažniausiai pačios sutarties tekste nustato kuria kalba sudarytam sutarties tekstui ginčo atveju yra taikomas pirmumas, tokiu būdu eliminuojant poreikį ginčą nagrinėjant teisme taikyti CK 6.194 str. normas.

---

⁶⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. kovo mėn. 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-128/2010 (UAB „Ervin“ v Švedijos karalystėje registruota bendrovė Ageratec AB).

2.7. SUTARČIŲ AIŠKINIMO PRINCIPŲ PAGRINDU AIŠKINAMŲ SUTARČIŲ RŪŠYS

Paminėtina, kad sutarčių aiškinimo principai yra universalūs, taigi pritaikymas nėra apribojamas tam tikrais rūšiniais kriterijais, t.y., sutarčių aiškinimo taisyklės bei principai taikomi tiek ir CK reglamentuojamų civilinių sutarčių, tiek ir kitokių rūšių sutarčių aiškinimui.

Konkrečiu pavyzdžiu galėtų būti darbo sutartys, kurios nors sudaromos bei vykdomos Lietuvos Respublikos darbo kodekso⁶⁷ nustatyta tvarka ir tarp sutarties šalių sukuria ne civilinius, o darbo teisinius santykius, taip pat yra aiškintinos pagal CK 6.193 – 6.195 str. įtvirtintus sutarčių aiškinimo principus. 2011 m. balandžio 26 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-202/2011 LAT konstatavo: „Darbo įstatymai nenumato sutarčių aiškinimo taisyklių, todėl, aiškinant darbo sutartyje išreikštą šalių valią, vadovaujantis DK 9 straipsnio 2 dalimi, reglamentuojančia kitų teisės šakų normų taikymą pagal analogiją, atsižvelgtina į CK 6.193 – 6.195 straipsniuose nustatytas sutarčių aiškinimo taisykles bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką“⁶⁸. Šioje nutartyje LAT taip pat patvirtino, kad pagrindines darbo sutarčių aiškinimo taisyklės atitinka civilinių sutarčių aiškinimui taikytinus principus⁶⁹. Iš esmės tapatūs išaiškinimai pateikiami ir kitose LAT priimtose nutartyse⁷⁰.

Sutarčių aiškinimo principais vadovaujantis aiškintinos ir kolektyvinės sutartys. Įmonės kolektyvinė sutartis – tai rašytinis susitarimas tarp darbdavio ir įmonės darbuotojų kolektyvo dėl darbo, darbo apmokėjimo ir kitų socialinių bei ekonominių sąlygų⁷¹. 2005 m. gegužės 20 d.

---

⁶⁷ Lietuvos Respublikos darbo kodeksas // Valstybės Žinios, 2002, Nr. 64-2569.

⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio mėn. 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-202/2011, (I. S. v AB „Panevėžio statybos trestas“).

⁶⁹ Ten pat.

⁷⁰ Pvz.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gegužės mėn. 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-210/2009 (J. B. B. v UAB „Neo Group“); Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. balandžio mėn. 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-201/2008 (R. M. v bendra Lietuvos-Ukrainos įmonė UAB „Azovlitas“); Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. vasario mėn. 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-65/2005 (R. J. J. v UAB „Filana“).

⁷¹ Lietuvos Respublikos Trišalės tarybos internetinė svetainė // Prieiga internete - <http://www.lrtt.lt/lt/naudinga/metodines-nuorodos-rekomendacijos/kolektyvine-sutartis.html> [paskutinės peržiūros data - 2012 m. vasario 28 d.].

nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-253/2005 LAT nurodė: „Šalys kelia klausimą dėl kolektyvinių sutarčių 3.12 ir 3.13 punktų aiškinimo taisyklių taikymo. Sutarčių aiškinimo taisyklės yra reglamentuojamos CK 6.193-6.195 straipsniuose ir suformuluotos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo precedentuose konkrečiose bylose“. Sutarčių aiškinimo principai taikytini tiek individualių darbo sutarčių, tiek ir kolektyvinių darbo sutarčių aiškinimui, nustatant sutarčių prasmę.

Sutarčių aiškinimo principai taikomi aiškinant ir preliminariąsias sutartis. 2011 m. balandžio 11 d. LAT nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-166/2011 konstatuota: „Kasacinio teismo praktikoje išsamiai ir nuosekliai aiškinama, kad preliminarioji sutartis yra ikisutartinių santykių stadijoje sudaromas organizacinio pobūdžio susitarimas dėl kitos sutarties sudarymo ateityje“⁷².

Nepaisant to, kad preliminarioji sutartis savo esme yra preliminaraus pobūdžio organizacinis susitarimas ikisutartinių santykių stadijoje, praktikoje aiškinant preliminariąsias sutartis LAT taiko CK 6.193 str. – 6.195 str. įtvirtintus sutarčių aiškinimo principus.

2010 m. lapkričio 30 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-488/2010 LAT išaiškino: „esant ginčui dėl šalių ikisutartinių santykių kvalifikavimo, ikisutartinių dokumentų turinys bei jų teisinė reikšmė turi būti aiškinama vadovaujantis bendrosiomis sutarčių aiškinimo taisyklėmis. Sutarčių aiškinimo taisyklės yra detalios reglamentuotos CK 6.193-6.195 straipsniuose“⁷³. Analogiška LAT praktika formuojama ir kitose nutartyse⁷⁴.

CK 6.193 str. 1 d. nurodoma, jog aiškinant sutartis analizuotini sutarties šalių tikrieji ketinimai, o šios normos lingvistinė formuluotė suponuoja sandorio šalių daugeto tikrųjų ketinimų nagrinėjimą. LAT praktikoje sutarčių aiškinimo principai taikomi ir aiškinant vienašalius sandorius, kurių sudarymo metu egzistavo tik vieno asmens valia ir tik vienos šalies valios išraiška atsispindi sudarytame sandoryje.

---

⁷² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio mėn. 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-166/2011 (L. O. v L. K., AB DnB Nord bankas).

⁷³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. lapkričio mėn. 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-488/2010 (Z. B. v I. D. ir B. P.).

⁷⁴ Pvz.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. birželio mėn. 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-288/2010 (Lietuvos ir Vokietijos UAB „Autopunktas“ v UAB „Daivera“); Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų plenarinės sesijos 2006 m. lapkričio mėn. 6 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-382/2006 (V. Š. v A. N., A. N.).

LAT 2008 m. lapkričio 4 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-3-547/2008 taikant sutarčių aiškinimo principus nagrinėjo tikruosius testamentą sudariusio testatoriaus ketinimus, tikrąją testamentą prasmę: „*Teismai, aiškindami testamentą turinį ir sąlygas, vadovavosi sutarčių aiškinimo taisyklėmis (CK 1.63 straipsnio 5 dalis, 6.193-6.195 straipsniai) bei į bylą pateiktu asmeniniu, iki ginčijamo testamentą sudarymo sudarytu A. B. testamentu*“⁷⁵. Vienašaliai sandoriai – testamentai aiškinti ir kitose LAT nutartyse, pvz.: 2007 m. spalio 24 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-473/2007, kurioje teismas patvirtino, kad: „*Atsiradus poreikiui aiškinti vienašalio sandorio – testamentą – turinį ir sąlygas, taikytinos sutarčių aiškinimo taisyklės (2000 m. CK 1.63 straipsnio 5 dalis, 6.193-6.195 straipsniai)*“⁷⁶.

Suprantama, vienasmenio sandorio – testamentą aiškinimas ir tikrųjų jį sudariusio asmens ketinimų nustatymas gali būti komplikuoatas vien dėl to, kad testatorius, būdamas miręs, negali pats pateikti paaiškinimų, taigi tikrieji ketinimai nustatinėtini remiantis kitais byloje esančiais duomenimis.

Pateikiami išaiškinimai leidžia daryti išvadą, kad sutarčių aiškinimo principų taikymas LAT praktikoje nėra siejamas su aiškinamą sandorį sudariusių asmenų kiekiu, t.y. vadovaujantis šiais principais aiškintini tiek vienašaliai, tiek dvišaliai, tiek ir daugiašaliai sandoriai.

Aptariama LAT praktika leidžia pagrįstai spręsti apie sutarčių aiškinimo principų universalumą bei įvairiapusišką taikymą praktikoje. Praktinio sutarčių aiškinimo principų pritaikymo sričių spektras yra itin platus, neapsiriboja vien tiesioginiu sutarčių aiškinimo taisyklių tikslu – sutarčių aiškinimu. Sutarčių aiškinimo principų pagalba aiškinamos ne tik civilinės sutartys, tačiau ir darbo teisės normomis reglamentuojamos sutartys. Sutarčių aiškinimo principų taikymas nėra priklausomas nuo aiškinamo sandorio šalių skaičiaus, t.y., sutarčių aiškinimo principai taikytini aiškinant tiek vienašalius, tiek dvišalius, tiek ir daugiašalius sandorius.

---

⁷⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. lapkričio mėn. 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-547/2008 (B. O. S. v R. S.).

⁷⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio mėn. 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-473/2007 (G. M. B. v J. M.).

Platus sutarčių aiškinimo principų taikymas leidžia bylas nagrinėjantiems teismams tinkamai ir teisingai išaiškinti sutartis, dėl kurių kilo ginčai, tinkamai kvalifikuoti sudarytas sutartis, nustatyti tikruosius sutarčių dalyvius.

3. SUTARČIŲ AIŠKINIMO PRINCIPŲ TURINYS IR JŲ TAIKYMAS LAT PRAKTIKOJE

CK įtvirtinti bei LAT praktikoje taikomi šie sutarčių aiškinimo principai: (1) sąžiningo sutarties aiškinimo (CK 6.193 str. 1 d.); (2) tikrųjų sutarties šalių ketinimų nustatymo (CK 6.193 str. 1 d.); (3) lingvistinio sutarties teksto aiškinimo, atsižvelgiant į protingo žmogaus kriterijų (CK 6.193 str. 1 d.); (4) sisteminio sutarties sąlygų aiškinimo (CK 6.193 str. 2 d.); (5) sutarties šalių elgesio vertinimo; (6) šalių tarpusavio santykių praktikos, papročių vertinimo (CK 6.193 str. 5 d.); (7) kiti sutarčių aiškinimo principai. Nurodytas sutarčių aiškinimo principų sąrašas nėra baigtinis. Kaip jau minėta šiame darbe, neretai praktikoje tiek LAT, tiek ir žemesnės instancijos teismai individualiu atveju pasitelkia papildomus sutarčių aiškinimo kriterijus.

Dalis šių principų yra labiau orientuoti į subjektyvųjį sutarčių aiškinimo metodą, kiti – į objektyvųjį, treči – universalūs ir vienodai derinami su abiem sutarčių aiškinimo metodais. Nepaisant galimo preliminarus sutarčių aiškinimo principų paskirstymo pagal vyraujančią sutarčių aiškinimo metodą, visi šie principai yra universalūs ir gali būti taikomi aiškinant visas sutartis, bet kuriuos principus derinant tarpusavyje. Taip pat, nei vienas iš šių principų negali būti absoliutinas. 2010 m. lapkričio 2 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-7-409/2010 LAT yra nurodęs: „*nepaisant pirmiausia įtvirtinto subjektyvaus sutarties aiškinimo metodo, neabejotinai yra svarbūs visi CK 6.193 straipsnyje nustatyti sutarčių aiškinimo principai, ir kiekvienu atveju, aiškinant konkrečią sutartį, būtina atsižvelgti į visų nurodytų sutarčių aiškinimo taisyklių visetą*“⁷⁷.

3.1. SAŽININGO SUTARTIES AIŠKINIMO PRINCIPAS

CK 6.193 str. 1 d. norma pačiu pirmuoju sutarčių aiškinimu kriterijumi nustato sąžiningumą (sąžiningą sutarties aiškinimą), t.y. visos sutartys privalo būti aiškinamos sąžiningai ir šis kriterijus, vadovaujantis CK normos tekstu, turi prioritetą prieš visus kitus sutarčių aiškinimo principus. Sąžiningo sutarties aiškinimo principo prioritetui ir pirmumui pritariama ir LAT praktikoje. Štai

---

⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. lapkričio mėn. 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-409/2010 (UAB „Miaras“ v A. D. II).

2007 m. gegužės 10 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-203/2007 kasacinis teismas nurodė: „CK 6.193 straipsnyje pirmiausia įtvirtinta tai, kad sutartys turi būti aiškinamos sąžiningai“⁷⁸.

LAT praktikoje aiškinant sutartis sąžiningumo principas taikomas gana dažnai. LAT nutartyse formuojama tokia sąžiningumo principo sudėtis: „Sutartys turi būti aiškinamos sąžiningai (CK 6.193 str. 1 d.). Šis principas reikalauja atsižvelgti į abiejų šalių ketinimus. Kartu sutarties sąlygos turi būti aiškinamos taip, kad aiškinimo rezultatas nereikštų nesąžiningumo vienos iš šalių atžvilgiu“⁷⁹. Toks sąžiningumo principo aiškinant sutartis turinys kone pažodžiui nurodomas daugelyje LAT nutarčių⁸⁰.

Kaip jau aptarta šiame darbe, aiškinant sutartis, be sąžiningumo principo, taip pat taikytini ir kiti bendrieji civilinės teisės principai – teisingumo bei protingumo (CK 1.5 str.).

Jau cituotoje nutartyje priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-3-274/2004 LAT nurodė: „Teisėjų kolegija dar kartą pabrėžia, kad aiškinant sutartį būtina vadovautis CK 6.193 straipsnyje įtvirtintais sutarčių aiškinimo principais, taip pat CK 1.5 straipsnyje įtvirtintais bendraisiais teisės principais. Kartu teisėjų kolegija pažymi, kad CK įtvirtintų bendrųjų teisės principų turinio atskleidimas ir jų taikymas priklauso nuo faktinių bylos aplinkybių“⁸¹.

Taigi, LAT praktikoje pripažįstama, kad sąžiningumo principo realizavimas kiekvienu individualiu atveju skiriasi ir tiesiogiai priklauso nuo byloje nustatytų faktinių aplinkybių, t.y. skirtingose civilinėse bylose sąžiningumas gali apibrėžti skirtingus kriterijus.

Tokia išvada yra suprantama ir logiška, kadangi protingumo, teisingumo bei sąžiningumo principai yra efektyvūs tik tuomet, kai taikomi individualiai, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes. Universali, visoms bylos pritaikyta sąžiningumo, teisingumo ar protingumo koncepcija

---

⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. gegužės mėn. 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-203/2007 (UAB „Sarteksas“ v UAB „Beltateksas“).

⁷⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. balandžio mėn. 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-274/2004 (UAB „Libra Vitalis“ v UAB „Homo Faber“).

⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gegužės mėn. 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-224/2011 (UAB „Intrac Lietuva“ v UAB „Zatyšių karjeras“); Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. balandžio mėn. 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-274/2004 (UAB „Libra Vitalis“ v UAB „Homo Faber“); Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. rugšėjo mėn. 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-406/2005 (BUAB „Bivainis“ v A. B. firma) ir kt.

⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. balandžio mėn. 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-274/2004 (UAB „Libra Vitalis“ v UAB „Homo Faber“).

neegzistuoja, kadangi šių principų turinys kiekvienu individualiu atveju yra skirtingas – tai, kas vieno ginčo atveju yra sąžininga ir teisinga, nebūtinai būtų sąžininga ir teisinga kitoje byloje, egzistuojant kitokioms faktinėms aplinkybėms.

Atitinkamai, LAT yra pabrėžęs, kad toks specifinis sąžiningumo principo pobūdis įpareigoja teisumą argumentuoti savo priimtą sprendimą, pagrindžiant, kodėl būtent toks teismo sprendimas labiausiai atitinka teisingumo, protingumo ir sąžiningumo kriterijus⁸². Bylą nagrinėjantys teismai, taikydami sąžiningumo principą aiškinant sutartis, kiekvienu atveju įvertinę individualias ginčo faktines aplinkybes privalo pagrįsti savo atliktą sutarties aiškinimą bei tai, kad toks aiškinimas yra sąžiningas, protingas bei teisingas byloje nustatytų aplinkybių kontekste.

LAT praktikoje nurodomi ir papildomi kriterijai, į kuriuos atsižvelgtina taikant sąžiningumo principą. Štai 2001 m. spalio 10 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-927/2001 nurodyta, kad: „Bet kuri sutartis turi būti aiškinama sąžiningai, atsižvelgiant į jos pobūdį, rūšį, šalių teisinį statusą ir kitas reikšmingas aplinkybes“⁸³.

2005 m. lapkričio mėn. 21 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-3-597/2005 LAT nurodė: „sutartis turi būti aiškinamos sąžiningai. Tai reiškia, kad, aiškinant sutartį, reikia atsižvelgti į abiejų šalių ketinimus, analizuoti visą sutartį, o ne tam tikras jos dalis, teikti pirmenybę tam aiškinimui, kuris patvirtina sutarties galiojimą, ir pan.“⁸⁴. Analogiška praktika formuojama ir kitose LAT nutartyse⁸⁵. Iš aptariamų bylų turinio darytina išvada, jog LAT praktikoje įtvirtino *favor contractus* principo taikymą paraleliai kartu su sąžiningumo principu.

---

⁸² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. balandžio mėn. 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-274/2004 (UAB „Libra Vitalis“ v UAB „Homo Faber“); Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. rugsėjo mėn. 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-406/2005 (BUAB „Bivainis“ v A. B. firma); Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. sausio mėn. 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-17/2006 (VĮ Valstybės turto fondas v UAB „Cetarium“) ir kt.

⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. spalio mėn. 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-927/2001 (Ž. B. IĮ v AB „Lietuvos telekomas“, UAB „Lietuvos telekomo verslo sprendimai“).

⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio mėn. 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-597/2005 (UAB „Sigeta“ v UAB (duomenys neskelbtini)).

⁸⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio mėn. 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-87/2008 (I. A. v UAB „MCh granitas“).

LAT nutarčių analizė atskleidžia, kad sąžiningumo principas praktikoje aiškinant sutartis yra taikomas labai plačiai. Sąžiningumo principas yra individualus bei dinamiškas, kadangi sąžiningumas kiekvienoje byloje išreiškiamas skirtingu pavidalu, tiesiogiai priklausomu nuo kiekvienoje byloje nustatytų faktinių aplinkybių. Sąžiningumo principas integruoja daugelį kitų sutarčių aiškinimo principų, jis yra kone pagrindinis visų kitų sutarčių aiškinimo principų tinkamo pritaikymo kriterijus. Nurodyta išvada leidžia teigti, jog sąžiningumo principas tiek CK 6.193 str. 1 d. formuluotėje, tiek ir LAT nutartyse ne be pagrindo nurodytas pirmuoju.

3.2. SUTARTIES ŠALIŲ TIKRŲJŲ KETINIMŲ NUSTATYMO PRINCIPAS

CK 6.193 str. 1 d. nustato, kad: „<...> Aiškinant sutartį, pirmiausia turi būti nagrinėjami tikrieji sutarties šalių ketinimai, o ne vien remiamasi pažodiniu sutarties teksto aiškinimu“. Taigi CK Lietuvos teisinėje sistemoje įtvirtina sutarties šalių tikrųjų ketinimų nustatymo principo prioritetinį taikymą prieš sutarčių pažodinį (lingvistinį) teksto aiškinimą.

Sutarties šalių tikrųjų ketinimų nustatymo sutarčių aiškinimo principo esmė – aiškinant sutartį nustatyti, ko sudarydamos sutartį šalys siekė, kokia buvo sutarties paskirtis, kokie šalių veiksmai patvirtina arba paneigia ginčo metu nurodomus argumentus. Taikant šį sutarčių aiškinimo principą yra laikomasi pozicijos, kad sutarties išorinės išraiškos – teksto, negalima suabsoliutinti, kadangi sutarties tekste nebūtinai objektyviai atsispindi tikroji valia.

2011 m. kovo 14 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2011 LAT konstatavo: „apeliacinės instancijos teismas suabsoliutino šį sutarties teksto žodį, nors, kaip jau minėta, sutarčių aiškinimo principai ir taisyklės nepripažįsta pažodinio sutarties teksto suabsoliutinimo“⁸⁶.

2011 m. vasario 8 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-40/2011 LAT išaiškino: „teisinių santykių kvalifikaciją lemia ne šalių pavartota terminologija, o santykių turinys: sutartis turi būti aiškinama nustatant tikruosius sutarties dalyvių ketinimus, o ne vien remiantis pažodiniu sutarties teksto aiškinimu, sutarties sąlygos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į jų tarpusavio ryšį, sutarties

---

⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. kovo mėn. 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2011 (V. U. v R.D.).

esmę, tikslą, jos sudarymo aplinkybes, šalių elgesį po sutarties sudarymo ir kt.⁸⁷. Taigi LAT praktikoje pripažįstama, kad pagal šį principą, esminę reikšmę sutarties aiškinimui turi šalių tikrieji ketinimai, kurie yra byloje nustatinėjami vadovaujantis *inter alia* visais sutarčių aiškinimo principais, jų pagalba atskleidžiant sutarties šalių valią bei ketinimus.

LAT praktikoje vienareikšmiškai pabrėžiama, kad nustatinėjant tikruosius sutarties šalių ketinimus, būtina nustatinėti ne pavienius kurios nors šalies ketinimus, o abiejų šalių bendrus ketinimus, taip sutarčiai suteikiant bendrą prasmę, nepažeidžiant nei vienos šalies teisių, teisėtų interesų, teisėtų lūkesčių ar sutarties laisvės principo. Suprantama, kad svarbus ir tinkamas šalių valios momento nustatymas, kadangi sutarties aiškinimui yra aktuali tik sutarties šalių valia sandorio sudarymo momentu, kadangi būtent šiuo metu šalys tiesiogiai derino savo tarpusavio valią, o ją suderinusios – sukūrė tarpusavio teises ir pareigas. Tokia LAT praktika suformuota *inter alia* 2011 m. gruodžio 22 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-532/2011: *sprendžiant dėl sutarties šalių tikrosios valios, aiškinamasi, kokia buvo jų valia būtent sutarties sudarymo metu. <...> sprendžiant dėl ginčijamos sutarties šalių valios, turi būti nustatinėjama ne vienos iš jų, o abiejų šalių valia, jų tikrieji ketinimai*⁸⁸.

2010 m. balandžio 30 d. civilinėje byloje Nr. 3K-3-157/2010 priimtoje nutartyje LAT konstatavo: „CK 6.193 straipsnio 1 dalies, taip pat pirmiau nurodytų tarptautinių kodifikacijų nuostatose įtvirtintas subjektyvus sutarties aiškinimo, t. y. sutarties šalių valios nustatymo, prioritetas. Tačiau šis principas negali būti absoliutinamas, ypač tada, kai šalys skirtingai argumentuoja savo tikruosius ketinimus dėl sutarties ar atskiras jos sąlygas. CK 6.193 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nuostata, kad sutartis turi būti aiškinama atsižvelgiant į tai, kokią prasmę jai tokiomis pat aplinkybėmis būtų suteikę analogiški šalims protingi asmenys“⁸⁹.

Taigi LAT praktikoje taip pat nurodoma, kad sutarties šalių tikrųjų ketinimų nustatymo principas, kaip ir visi kiti sutarčių aiškinimo principai, negali būti absoliutinamas, t.y., (1) sutarties šalių tikrieji ketinimai yra nustatomi *inter alia* remiantis ir kitais sutarčių aiškinimo principais, (2)

---

⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. vasario mėn. 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-40/2011 (V. N. v I. B.).

⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gruodžio mėn. 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-532/2011 (P. K. v L. A., A. B.).

⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. balandžio mėn. 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-157/2010 (J. B. B. v UAB „NEO GROUP“).

tais atvejais, kuomet iš byloje surinktų duomenų tikrųjų šalių ketinimų nustatyti objektyviai nėra įmanoma, sutartis gali būti aiškinama nenustatant tikrųjų ketinimų, o vadovaujantis lingvistinio sutarties aiškinimo principu.

LAT praktikos analizė pagrindžia, kad sutarties šalių tikrųjų ketinimų nustatymo principas yra vienas pagrindinių bei svarbiausių sutarčių aiškinimo principų Lietuvos teisinėje sistemoje, šio principo taikymui yra teikiamas prioritetas. Pagal bendrąją taisyklę būtent šio principo (*inter alia* pagal poreikius pasitelkiant papildomus sutarčių aiškinimo principus) pagalba yra aiškinamos sutartis. Kaip jau aptarta, tikrųjų ketinimų nustatymui yra analizuotina abiejų sutarties šalių bendra valia sutarties sudarymo momentu. Sutarties šalių tikrųjų ketinimų nustatymo principas gali būti netaikomas tik tuo atveju, jei pagal byloje surinktus duomenis tikrųjų sutarties šalių ketinimų nustatyti objektyviai neįmanoma.

3.3. LINGVISTINIS SUTARTIES AIŠKINIMO PRINCIPAS

CK 6.193 str. 1 d. nustato: „<...> *Aiškinant sutartį, pirmiausia turi būti nagrinėjami tikrieji sutarties šalių ketinimai, o ne vien remiamasi pažodiniu sutarties teksto aiškinimu. Jeigu šalių tikrųjų ketinimų negalima nustatyti, tai sutartis turi būti aiškinama atsižvelgiant į tai, kokią prasmę jai tokiomis pat aplinkybėmis būtų suteikę analogiškai šalims protingi asmenys*“.

Įstatymų leidėjas, nors, CK normose įtvirtino sutarties šalių tikrųjų ketinimų nustatymo prioritetą, šis principas nėra suabsoliutinamas. CK 6.193 str. norma nustato, kad sutartis gali būti aiškinama pirmiausia nustatant tikruosius sutarties šalių ketinimus, o ne vien lingvistiniu sutarties teksto aiškinimu. Vien įstatymo normos formuluotė „*o ne vien*“ leidžia neabejotinai teigti, jog lingvistinis sutarties aiškinimas CK jokiu būdu nėra paneigiamas. Toje pačioje CK normoje yra nustatyti kriterijai, kada taikomas lingvistinio sutarties teksto aiškinimo principas. Šis principas taikomas tuomet, kai sutarties šalių tikrųjų ketinimų nustatyti nėra įmanoma. Tokiais atvejais sutarties tekstas aiškinamas pasitelkus protingo asmens kriterijų.

Aptartinas lingvistinio sutarčių aiškinimo principo taikymas LAT praktikoje. LAT nutartyse lingvistinis sutarčių aiškinimo principas taikomas gana dažnai, tačiau ne visais atvejais šio principo taikymas LAT praktikoje atitikdavo CK ir/ar Lietuvos teisės mokslininkų darbuose apibrėžiamą šio principo taikymo pagrindų. Taip pat, po naujojo CK įsigaliojimo lingvistinio sutarčių aiškinimo principo taikymo LAT praktika buvo gana netolygi ir nevienoda.

2001 m. spalio 22 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-975/2001 LAT nurodė: *„Teismai, aiškindami sutartį, pirmiausia turi nustatyti tikruosius sutarties šalių ketinimus, o ne vien remtis pažodiniu sutarties tekstu. Jeigu šalių tikrų ketinimų negalima nustatyti, tai sutartis turi būti aiškinama, atsižvelgiant į tai, kokią prasmę jai tokiomis pat aplinkybėmis būtų suteikę analogiški šalims protingi asmenys“*⁹⁰. Toks aiškinimas pilnai atitinka tiek CK, tiek ir teisinėje literatūroje aptariamą lingvistinį sutarčių aiškinimo principą.

Tuo tarpu, civilinėje byloje Nr. 3K-3-1445/2002⁹¹ bei civilinėje byloje Nr. 3K-3-1005/2003⁹² kasacinis teismas ginčo sutartis aiškinamo remdamasis būtent lingvistiniu sutarties teksto aiškinimo principu, sutarties tekstą buvo nagrinėjamo gramatiškai bei sistemiškai, tačiau šiose civilinėse bylose kasacinio teismo priimtose nutartyse nėra nurodomas lingvistinio sutarčių aiškinimo principo taikymo teisinis pagrindas, t.y., nemotyvuojama, kodėl nebuvo taikomas tikrųjų sutarties šalių ketinimų nustatymo principas, kuriam pirmumą suteikia CK nuostatos, nebuvo konstatuota, kad pagal byloje surinktus duomenis tikrųjų ketinimų nustatyti objektyviai nebuvo galima.

2005 m. lapkričio 28 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-630/2005 LAT lingvistinį sutarčių aiškinimo principą vėlgi taikė pagal CK bei teisės literatūroje dėstomus reikalavimus: *„Teismas pripažino, kad pirkimo–pardavimo sutarties sąlygos nėra pakankamai aiškios, šalys dėl jų nesutaria, todėl negalima nustatyti šalių tikrųjų ketinimų. Teisėjų kolegijos vertinimu, esant tokioms aplinkybėms, teismas pagrįstai taikė CK 6.193 straipsnio 1 dalies normą, pagal kurią tuo atveju, kai šalių tikrųjų ketinimų negalima nustatyti, sutartis turi būti aiškinama atsižvelgiant į tai, kokią prasmę jai tokiomis pat aplinkybėmis būtų suteikę analogiški šalims protingi asmenys. Taigi, vadovaujantis protingumo principu, reikia aiškintis, kaip sutarties tekstą suprastų protingas*

---

⁹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. spalio mėn. 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-975/2001 (K. K. v J. K.).

⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. gruodžio mėn. 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1445/2002 (M. D. v DUAB „Baltijos garantas“).

⁹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gruodžio mėn. 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1005/2003 (AB „Kauno baldai“ v UAB „Skraja“).

*žmogus, būdamas šalis tokiomis pat aplinkybėmis, pavyzdžiui, statinio pirkėjas ar tokios pat patirties vartotojas statybos rangos santykiuose*⁹³.

Tuo tarpu, 2007 m. birželio 22 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-290/2007⁹⁴ LAT taip pat lingvistinį sutarčių aiškinimo principą taiko tik tuomet, kai tikrųjų sutarties šalių ketinimų nustatyti negalima, šis principo taikymą motyvuoja ir pagrindžia nutartyje. Analogiška lingvistinio sutarčių aiškinimo principo taikymo motyvacija patiekama ir kitose, vėliau priimtose LAT nutartyse⁹⁵.

Suprantama, tai tėra tik keletas pavyzdžių, kuomet LAT aiškindamas sutartį taikė lingvistinį sutarčių aiškinimo principą, visos nutartys šiame darbe neapstatinėtinos tiek dėl darbo apimties apribojimų, tiek dėl iš esmės analogiškų išaiškinimų. Nepaisant to, pateikiama LAT nutarčių analizė leidžia daryti išvadą, kad LAT praktika taikant lingvistinį sutarčių aiškinimo principą yra gana nevienoda, netolygi – vienoje nutartyje LAT pažodinių sutarties teksto aiškinimui, sutinkamai su CK normomis, suteikia antraeilę reikšmę ir šį principą taiko tik tuomet, kai sutarties subjektyviojo metodo pagalba išaiškinti neįmanoma, tuo tarpu kitose bylose LAT lingvistiniam sutarčių aiškinimo principui suteikia prioritetą, tikrųjų šalių ketinimų nenustatinėja, sutartį aiškina remiantis pažodine teksto analize.

Tuo pačiu pastebėtina, kad naujausia LAT praktika taikant lingvistinį sutarčių aiškinimo principą yra kur kas mažiau prieštaringa, dažniausiai nutartyje LAT pasisako dėl tikrųjų sutarties šalių ketinimų, o lingvistinį sutarčių aiškinimo principą taiko tik nesant galimybių tikruosius šalių ketinimus nustatyti⁹⁶.

---

⁹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio mėn. 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-630/2005 (A. M., M. V. v UAB „Pušų alėja“).

⁹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. birželio mėn. 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-290/2007 (UAB „Pristis“ v UAB „Optometrijos centras“).

⁹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio mėn. 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-70/2008 (UAB „Forte baldai“ v UAB „Neiseris“); Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. vasario mėn. 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-42/2009 (VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija v UAB „Garant“) ir kt.

⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. vasario mėn. 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-22/2009 (VĮ Valstybės turto fondas v E. S. ūkinė-komercinė zoofirma); Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. lapkričio mėn. 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-502/2009 (UAB „Vigysta“ v V.

Analizuotinas ir protingo asmens kriterijus taikant lingvistinį sutarčių aiškinimo principą. Teisinėje literatūroje⁹⁷ nurodoma, kad šiuo atveju taikytinas ne bet kokio protingo asmens kriterijus – sutartis aiškintina taip, kaip ją suprastų protingas asmuo, esant tokioms pačioms faktinėms aplinkybėms, būdamas tokios pačios patirties, profesijos bei kvalifikacijos.

LAT praktikoje suformuotas „protingo asmens“ kriterijui taip pat priskiriamos ir papildomos – atidumo, apdairumo bei rūpestingumo savybės. 2011 m. balandžio 5 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-151/2011 LAT nurodė: *„kai šalių tikrųjų ketinimų nustatyti negalima, sutartis turi būti aiškinama atsižvelgiant į tai, kokią prasmę jai tokiomis pat aplinkybėmis suteiktų analogiškai šalims protingi asmenys. Šiuo aspektu kolegija pažymi, kad mažai tikėtina, jog atidūs, apdairūs ir rūpestingi asmenys leistų su jais giminystės ar kitokiais artimais santykiais nesusijusiems, faktiškai nepažįstamiems asmenims apsigyventi savo bute be nuomos mokesčio, skolintų jiems didelę pinigų sumą, surašytų jų naudai testamentą, arba kad kita šalis vykdytų kitų asmenų prievoles, nesitikėdami iš to jokios naudos“*⁹⁸.

Paminėtina ir tai, kad LAT praktikoje pasitelkiant lingvistinį sutarčių aiškinimo principą bei „protingo asmens“ kriterijų gali būti aiškinamos ne tik sulygtos, faktiškai žodžiu ar raštu išreikštos sutarties sąlygos, tačiau ir numanomos sąlygos (CK 6.196 str.).

2010 m. lapkričio 23 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3-33-462/2010 nurodoma: *„CK 6.196 straipsnio 1 dalyje išskiriamos dvi sutarties sąlygų rūšis: aiškiai sutartyje nurodytas ir numanomas. Pastarųjų sąlygų ypatumas ir yra tas, kad dėl jų šalys aiškiai nėra susitarusios nei žodžiu, nei raštu, tačiau jas turi omenyje. Teismas, sprenddamas, ar numanoma sąlyga egzistuoja, turi vadovautis objektyviuoju kriterijumi, t. y. ar analogiškai šalims protingi asmenys tokiomis aplinkybėmis būtų susitarę dėl tokios sąlygos“*⁹⁹.

L.); Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gruodžio mėn. 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-559/2010 (AB DnB NORD bankas v P. A. B.) ir kt.

⁹⁷ Mikelėnas Valentinas. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Vilnius: Justitia, 2001, 252 psl.

⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio mėn. 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-151/2011 (B. D. v J. V., S. V.).

⁹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. lapkričio mėn. 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-462/2010 (UAB „Baltic Freight Services“ v UAB „Instar Lodžistik“).

Taigi iš LAT praktikos matyti, kad lingvistinis sutarčių aiškinimo metodas yra taikomas tuomet, kai sutarties šalių tikrųjų ketinimų nustatyti nėra įmanoma. Lingvistinis metodas taikomas pasitelkiant „protingo asmens“ kriterijų, t.y., aiškinama taip, kaip konkrečią sutarties teksto nuostatą suprastų sutarties šalims analogiškas protingas asmuo. Lingvistinio sutarčių aiškinimo principo taikymo praktika yra gana gausi tačiau, ypač pirmaisiais naujojo CK galiojimo metais, - gana netolygi, kuomet dažnai kasacinis teismas sutartį aiškino pažodžiui, pagal jos tekstą, nesant šio principo taikymo pagrindų (nekonstatavus negalimumo nustatyti tikruosius šalių ketinimus), tokiu būdu pažeidžiant sutarties šalių tikrųjų ketinimų nustatymo principą, kuriam CK suteikia prioritetą.

3.4. SISTEMINIS SUTARTIES AIŠKINIMO PRINCIPAS

CK 6.193 str. 2 d. įtvirtina sisteminių sutarčių aiškinimo principą – *„Visos sutarties sąlygos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į jų tarpusavio ryšį“*. Sisteminis sutarties aiškinimo principas reikalauja, kad visos sutarties sąlygos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į jų tarpusavio ryšį, sutarties esmę ir tikslą bei jos sudarymo aplinkybes. Sutarties sąlygos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į visą sutarties kontekstą. Sisteminis sutarties aiškinimo metodas, taip pat sutarties tikslų aiškinimasis gali padėti nustatyti sutarties rūšį, pobūdį, šalių tarpusavio teises ir pareigas¹⁰⁰.

Sisteminis principas įpareigoja sutartį aiškinti, tikruosius šalių ketinimus nustatyti ne vien tik visas tos konkrečios sutarties sąlygas, tačiau atsižvelgti bei kartu aiškinti ir visas tų šalių sudarytas sutartis. Tokia praktika formuojama ir LAT nutartyse.

2010 m. spalio 26 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2010 LAT nurodė: *„Teisėjų kolegija pažymi, kad kai tos pačios šalys vienu metu arba per trumpą laikotarpį sudaro kelis susitarimus, susijusius su tuo pačiu dalyku, šie susitarimai aiškintini ne izoliuotai, o kartu, nes tik taip gali būti atskleista tikroji šalių valia, išreikšta susitarimų visetu. Taigi, kai šalis sieja tęstiniai sutartiniai santykiai, atsirandantys ne vieno, o kelių susitarimų pagrindu, svarbu nustatyti šių*

---

¹⁰⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. balandžio mėn. 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-274/2004 (UAB „Libra Vitalis“ v UAB „Homo Faber“).

*susitarimų tarpusavio ryšį, sudarymo aplinkybes ir vykdymo praktiką, kad būtų galima spręsti šalių ginčą dėl tam tikrų sąlygų reikšmės*¹⁰¹. Analogiški aiškinimai pateikiami ir kitose nutartyse¹⁰².

Sisteminis sutarčių aiškinimo principas yra įtvirtintas ir UNIDROIT principuose (4.4 str.), kur yra pateikiama dar platesnė šio principo sąvoka. LAT 2010 m. lapkričio 2 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-7-409/2010, tiesiogiai taikė UNIDROIT principą: *„pagal sisteminio sutarties aiškinimo principą (CK 6.193 straipsnio 2 dalis; UNIDROIT principų 5:105 straipsnis¹⁰³) bet kuri sutarties sąlyga turi būti aiškinama atsižvelgiant į visą sutarties kontekstą; negali likti neaparta ir neįvertinta nė viena sutarties dalis, priedas ar kita sudedamoji dalis. Nurodytas sisteminio aiškinimo principas taikytinas ir tada, kai ginčo šalys siejamos sutartinių santykių, kilusių iš kelių skirtingų sutarčių*¹⁰⁴. Kaip matyti, LAT praktikoje sisteminio sutarčių aiškinimo principo sąvoka ženkliai išplečiama, lyginant su CK 6.193 str. normoje įstatymų leidėjo įtvirtinta šios sutarčių aiškinimo taisyklės sąvoka.

Sisteminis sutarčių aiškinimo principo taikymas LAT nutartyse dažnai yra derinamas su lingvistinio sutarčių aiškinimo principu. Šie principai derinti ir LAT 2011 m. liepos 11 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-325/2010, kurioje konstatuota: *„apeliacinės instancijos teismas, nustatydamas ginčo sutarties turinį, rėmėsi lingvistiniu sutarties sąlygų aiškinimu, t. y. remdamasis ginčo sutarties 1-2, 4, 4.2 punktais, konstatavo, kad ieškovas įsipareigojo vykdyti ikiteisminį skolos išieškojimą, šalys nenumatė ir nedetalizavo, kokių būdu ir priemonėmis ieškovas vykdys šiuos savo sutartinius įsipareigojimus, o atlygio mokėjimą susiejo tik su realiai išieškota suma <...>*

---

¹⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. spalio mėn. 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-415/2010 (bendra Lietuvos ir Vokietijos įmonė BUAB „EKSPLO–MATEC“ v UAB „Baltijos verslininkų namai“).

¹⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gruodžio mėn. 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-532/2011 (P.K. v L. A., A. B.); Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gruodžio mėn. 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1167/2003 (M. V. v M. N., V. N.) ir kt.

¹⁰³ Šioje LAT nutartyje klaidingai nurodytas UNIDROIT Principų straipsnio numeris – omenyje turimos UNIDROIT Principų 4.4 str. nuostatos.

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. lapkričio mėn. 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-409/2010 (UAB „Miaras“ v A. D. IĮ).

taikydamas sisteminio sutarties aiškinimo metodą, nustatė, kad ginčo sutartimi tam tikrą riziką prisiėmė abi šalys¹⁰⁵.

Toks šių dviejų sutarčių aiškinimų principų derinimas yra logiškas ir protingas, kadangi abu šie principai yra orientuoti į objektyvų sutarties aiškinimą, taigi papildo vienas kitą.

3.5. SUTARTIES ŠALIŲ ELGESIO VERTINIMO PRINCIPAS

CK 6.193 str. 5 d. nustato, kad: „*Aiškinant sutartį, taip pat turi būti atsižvelgiama į šalių derybas dėl sutarties sudarymo, šalių tarpusavio santykių praktiką, šalių elgesį po sutarties sudarymo ir papročius*“, taigi vienas iš sutarčių aiškinimo kriterijų, į kuriuos reikalinga atsižvelgti aiškinant sutartis, yra šalių elgesys prieš sudarant sutartį bei po sutarties sudarymo.

Šalių elgesys yra objektyvus kriterijus, leidžiantis ginčą nagrinėjančiam teismui nustatyti tikruosius šalių ketinimus, kadangi šalys, tiek besiderėdamos dėl sutarties sudarymo, tiek ir vykdydamos jau sudarytas sutartis, veikia tokiu būdu, kurie atitinka jų turimą sutarties suvokimą, tikruosius šalių ketinimus.

Tai, kad į šalių elgesį yra visuomet atsižvelgiama aiškinant sutartis, patvirtina gausi LAT praktika. 2004 m. balandžio 14 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-274/2004 LAT nurodė: „*Aiškinant sutartį taip pat turi būti atsižvelgiama į šalių elgesį po sutarties sudarymo (CK 6.193 str. 5 d.). <...> pagal CK 6.193 straipsnio 5 dalį teismas į ieškovo elgesį po sutarties sudarymo turėjo atsižvelgti aiškindamas ginčo sutarties turinį, nes atsakovas rėmėsi šia aplinkybe, atsikirdamas į ieškinį*“. Šioje nutartyje LAT nustatė papildomą aptariamo sutarčių aiškinimo principo taikymo kriterijų – į šalių elgesį visada būtina atsižvelgti tada, kai kita šalis tokiomis faktinėmis aplinkybėmis remiasi savo atsikirtimuose (arba reikalavimuose).

2009 m. spalio 26 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-465/2009 LAT tiesiogiai taikė sutarties šalių elgesio vertinimo principą ir nurodė: „*Vien tai, kad ieškovas ilgą laiką įstatymo nustatyta tvarka nesiekė skolos iš atsakovo išieškojimo, negali būti vertinama kaip šalių susitarimas, jog ieškovas nereikalaus atlyginimo už šiuos darbus, o atsakovas – šių darbų trūkumų šalinimo išlaidų. Šių kasatoriaus argumentų vertinimui yra reikšminga ir tai, kad atsakovas*

---

¹⁰⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. liepos mėn. 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-318/2011 (UAB „Credittum Vilnius“ v AB „Utenos melioracija“).

neįrodė, jog ieškovas 2001 m. birželio 28-29 d. darbų priėmimo-perdavimo aktais priimtus-perduotus darbus atliko su trūkumais¹⁰⁶.

2011 m. balandžio 5 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-159/2011 LAT statybos rangos sutartį aiškino vertindamas šalių veiksmus ją vykdant: „Iš byloje pateiktų ir bylą nagrinėjusių teismų ištirtų įrodymų (defektų aktų, šalių paaiškinimų ir pan.) matyti, kad, net ir pasibaigus 2008 m. sausio 21 d. sutartyje nurodytam darbų atlikimo terminui, ieškovas toliau siekė sutartyje sulygto rezultato – atlikti ir perduoti butų, koridorių ir laiptinių apdailos darbus. Atsakovas nenutraukė šalių sudarytos sutarties, ragino ieškovą kuo skubiau užbaigti darbus, reiškė pretenzijas dėl netinkamos darbų kokybės. <...> Išvardytų aplinkybių visuma sudaro pagrindą išvadai, kad darbų atlikimo termino šalys nevertino kaip esminės sutarties sąlygos, darbų atlikimo terminas šalių sutartyje nustatytomis sąlygomis buvo pratęstas ir ieškovas jo nepraleido“¹⁰⁷. Būtent šalių veiksmų analizė šioje civilinėje byloje leido tinkamai nustatyti šalių tikruosius ketinimus, išspręsti kilusį ginčą dėl sutarties normos laikymo esmine.

2011 m. gegužės 6 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-224/2011 LAT taip pat tikruosius šalių ketinimus aiškino *inter alia* pagal sutarties šalių veiksmus: „Tokį sutarties sąlygų aiškinimą patvirtina ir teismų nustatytos faktinės aplinkybės apie atsakovo ir ieškovo elgesį iki ir po sutarties pasirašymo: nors sutarties sąlygas siūlė pardavėjas, tačiau šalys derybų metu intensyviai bendradarbiavo, pirkėjas buvo supažindintas su krautuvo technine dokumentacija, jam buvo suteikta galimybė sutarties sąlygas aptarti individualiai, aiškintis ir dėl jų derėtis.“¹⁰⁸. Tokiu būdu teismas, nustatęs, kad pirkėjas buvo išsamiai supažintinas su visais dokumentais, nusprendė, kad pirkėjo pretenzijos yra nepagrįstos ir atmestinos.

2011 m. liepos 11 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-318/2011 LAT nurodė: „apeliacinės instancijos teismas įvertino šalių elgesį. Teismas nustatė, kad, sudarant sutartį, šalims buvo žinoma apie tiesiogines atsakovo ir skolininko derybas, tačiau sutartyje šalys neaptarė šių derybų rezultato ir sutarties vykdymo santykio. Atsižvelgdamas į tai, teismas sprendė, kad

---

¹⁰⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. spalio mėn. 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-465/2009 (BUAB „Vedina“ v likviduojama statybos-remonto UAB „Ersta“).

¹⁰⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio mėn. 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-159/2011 (IĮ „Rešota“ v UAB „Ringesta“).

¹⁰⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gegužės mėn. 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-224/2011 (UAB „Intrac Lietuva“ v UAB „Zatyšių karjeras“).

atsakovas, pasirašydamas tokią sutartį, kuria atlyginimo ieškovui mokėjimas siejamas su skolos ar jos dalies grąžinimo faktu, prisiėmė atitinkamą riziką <...> esant pirmiau nurodytoms ginčo sutarties sąlygoms, atsakovui prisiėmus riziką dėl tokios situacijos, teismas priteisė ieškovui sutartyje nustatytą atlygį¹⁰⁹.

2011 m. balandžio 26 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-202/2011 LAT nurodė: *„apeliacinės instancijos teismas pagrįstai didelę reikšmę suteikė faktiniams šalių tarpusavio santykiams ir jų vertinimui, nes teismo nustatyta aplinkybė, jog ilgą laiką tarpą ieškovei mokėtas darbo užmokestis, neatitinkantis darbo sutartyje nurodyto dydžio, patvirtina, kad nagrinėjamu atveju šalis siejo kitokio turinio susitarimas, nei nurodytas darbo sutartyje¹¹⁰“.* Aptariama LAT praktika leidžia teigti, jog vienos sutarties šalies veiksmai, kuomet šalis ilgą laiką sutarties vykdymo metu nesiėmė realių veiksmų siekiant sutartį vykdyti tokiu būdu, koks yra deklaruojamas teismo nagrinėjimo metu, dažnai lemia bylą nagrinėjančio teismo kritišką šios šalies pozicijos vertinimą.

Nurodyti LAT suformuotos praktikos pavyzdžiai leidžia pagrįstai teigti, jog sutarties šalių elgesio vertinimo principas yra plačiai taikomas aiškinant sutartis. Šis principas padeda bylą nagrinėjančiam teismui tinkamai įvertinti tikruosius šalių ketinimus, kadangi šalių veiksmai dažniausiai objektyviai atspindi kiekvienos šalies tikruosius ketinimus, sudarytos sutarties suvokimą bei sutartimi tikėtą pasiekti tikslą. LAT praktikoje nustatyti, kad šis principas visuomet taikomas aiškinant sutartį tuomet, kai sutarties šalys su šalių elgesiu susijusiomis faktinėmis aplinkybėmis grindžia savo reikalavimus ar atsikirtimus.

Kaip matyti iš cituojamų LAT nutarčių, neretai šalies neveikimas ilgą laiką tarpą vėliau aiškinant sutartį lemia šiai šaliai mažiau palankų jos elgesio vertinimą, kadangi ši šalis, nors ir turėdama visas galimybes, laiku ir tinkamai negynė savo interesų.

---

¹⁰⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. liepos mėn. 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-318/2011 (UAB „Credittum Vilnius“ v AB „Utenos melioracija“).

¹¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio mėn. 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-202/2011 (I. S. v AB „Panevėžio statybos trestas“).

3.6. TARP SUTARTIES ŠALIŲ SUSIKLOSČIUSIOS PRAKTIKOS VERTINIMO PRINCIPAS

Tarp sutarties šalių susiklosčiusi praktika vykdant sutartį taip pat yra svarbus kriterijus, į kurį privalu atsižvelgti aiškinant sutartį. Praktikos įvertinimą kaip sutarčių aiškinimo principą įtvirtina CK 6.193 str. 5 d. norma.

Sutarties šalių tarpusavio praktiką savo nutartyse analizuoja ir LAT, kuris 2010 m. lapkričio 29 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-479/2010 konstatavo: „Nagrinėjamoje byloje teismų nustatyta, kad nors ir ne sutartyje aptartu būdu, bet atsakovas kasatorių tinkamai informavo, jog šis atsiimtų vilkikus. Konstatuota ir tai, kad informavimo būdas atitiko tarp šalių susiklosčiusią praktiką, nes kasatorius jau yra iš atsakovo analogiškų sutarčių pagrindu įsigijęs kitų vilkikų“¹¹¹.

Remdamasis tarp šalių susiklosčiusia praktika LAT sutartį aiškino ir 2010 m. kovo 16 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2010: „tvirtinimo elementai (viela, vinys, statramsčiai) pagal šalių susiklosčiusią praktiką nebuvo išsaugojami, ieškovas pretenziją dėl tvirtinimo elementų neišsaugojimo pateikė tik daugiau kaip po pusės metų nuo krovinio ir tvirtinio elementų iškrovimo. Kad susiklostė tokia šalių praktika, savo nutartyje konstatavo ir apeliacinės instancijos teismas. <...> Taigi nėra jokio pagrindo teigti, kad sutartyje vartojama krovinio sąvoka apėmė ir jo tvirtinimo elementus“¹¹².

2009 m. balandžio 28 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-199/2009 LAT nurodė, kad nesant tarp šalių susiklosčiusios praktikos ginčo klausimu, sutartis aiškintina taip, kad būtų kiek įmanoma labiau užtikrinamas šalių bendradarbiavimas, šalių interesų pusiausvyra, o byloje taikytini sąžiningumo ir protingumo principų kriterijai¹¹³.

Pagrįsta teigti, kad šalių susiklosčiusi praktika objektyviai atspindi tikruosius tarp šalių susiklosčiusius teisinius santykius, taigi yra itin aktuali aiškinant sutartį, nustatant tikruosius šalių ketinimus. Tarp šalių susiklosčiusios praktikos vertinimo principas dažnai

---

¹¹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. lapkričio mėn. 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-479/2010 (G. T. įmonė „Hegvita“ v UAB „Scania Lietuva“).

¹¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. kovo mėn. 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2010 (UAB „Vakarų krova“ v UAB „Litforina“).

¹¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. balandžio mėn. 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-199/2009 (UAB „Innovation Computer Group“ v UAB „Regplasta“).

praktikoje sistemiskai taikomas kartu su šalių elgesio analizės principu, kadangi dažnu atveju būtent šalių elgesys dažnai atspindi tarp šalių susiklosčiusią praktiką.

4. SUTARČIŲ AIŠKINIMO PRINCIPŲ TAIKYMO IŠIMTYS BEI RIBOJIMAI, CONTRA PROFERENTEM TAISYKLĖS TAIKYMAS LAT PRAKTIKOJE

Sutarčių aiškinimo principai yra gausūs ir orientuoti į kiek įmanoma tinkamesnį sutarties išaiškinimą. Nepaisant to, ne visada šie sutarčių aiškinimo principai yra taikomi ir/ar taikomi įprasta tvarka. Teisės doktrinoje bei praktikoje yra žinoma eilė sutarčių aiškinimo principų taikymo ribojimų, kurie apriboja įprastą sutarčių aiškinimo principų taikymą. Kaip pagrindinius ribojimus galima būtų išskirti šiuos: (1) *Contra proferentem* taisyklė; (2) integracijos arba sujungimo išlyga (angl. *merger clause*); (3) sutarčių formos reikalavimų ir sutarčių aiškinimo santykis; (4) sutarčių aiškinimas vykdant teisių ir pareigų perėjimo ir asmenų pasikeitimo prievolę; (5) sutarčių, galinčių turėti įtakos trečiųjų asmenų teisėms ir pareigoms, aiškinimas.¹¹⁴

Atsižvelgiant į tai, kad LAT praktikoje nurodyti sutarčių aiškinimo principų taikymo ribojimai sutinkami gana retai, o taip pat tai, kad dauguma šių ribojimų teoriniu ir/ar užsienio teismų praktikos lygmeniu jau yra aptarti Lietuvos teisės mokslininkų darbuose¹¹⁵, įvertinus tai, kad visų sutarčių aiškinimo principų ribojimų apžvalga nėra galima dėl šio darbo riboto apimties, darbe bus aptariamas tik LAT praktikoje gana dažnai taikomos *contra proferentem* taisyklės taikymas.

Contra proferentem taisyklė yra dažniausiai praktikoje sutinkamas įprastą sutarčių aiškinimą ribojantis sutarčių aiškinimo principas, įtvirtintas CK 6.193 str. 4 d. – „Kai abejojama dėl sutarties sąlygų, jos aiškinamos tas sąlygas pasiūliusios šalies nenaudai ir jas priėmusios šalies naudai. Visais atvejais sutarties sąlygos turi būti aiškinamos vartotojų naudai ir sutartį prisijungimo būdu sudariusios šalies naudai“. Pripažįstama, kad *contra proferentem* taisyklė taikytina ir vartojimo sutarčių aiškinimui, įtvirtinant atitinkamą reglamentavimą CK 6.188 str. 6 d. – „Bet kuri vartojimo sutarties rašytinė sąlyga turi būti išreikšta aiškiai ir suprantamai. Jei kyla abejonių dėl sutarties sąlygų, taikoma šio kodekso 6.193 straipsnio 4 dalyje nustatyta sutarčių aiškinimo taisyklė. Ši taisyklė nėra taikoma kolektyvinio vartotojų interesų gynimo atveju, kai siekiama parengtas standartines sutarčių sąlygas uždrausti tolesniam jų naudojimui“.

---

¹¹⁴ Petroševičienė, O. *Sutarčių aiškinimo metodai ir jų ribojimo problemos*. Justitia 2007/3, 26 psl.

¹¹⁵ Petroševičienė, O. *Sutarčių aiškinimo metodai ir jų ribojimo problemos*. Justitia 2007/3 ir kt.

Tiek iš *contra proferentem* taisyklę reglamentuojančių teisės normų turinio, tiek ir iš mokslinės literatūros¹¹⁶ spėjama, kad *contra proferentem* taisyklė apriboja įprastą sutarčių aiškinimo tvarką. Tuo atveju, jei egzistuoja sąlygos aiškinant sutartį taikyti *contra proferentem* taisyklę, bendrųjų sutarčių aiškinimo principų taikymas yra iš esmės apribotas – byloje iš esmės neatliekamas tikrųjų šalių ketinimų nustatymo tyrimas, ginčo sutarties norma nėra analizuojama lingvistine ar sistetine prasme kaip tai būtų daroma įprasto ginčo dėl sutarčių aiškinimo atveju.

Bendroji *contra proferentem* taisyklė yra įtvirtinta CK 6.193 str. 4 d. pirmajame sakinyje. Ši taisyklė bendrąja prasme suponuoja sutarties normos, dėl kurios tikslumo ar aiškumo kyla abejonų, aiškinimo nukreipimą šią normą į sutartį įtraukti pasiūliusios šalies nenaudai ir šią sąlygą priėmusios (ar priverstos priimti) sutarties šalies naudai. Atsižvelgiant į teisinių santykių gausą ir įvairovę, iš bendrosios *contra proferentem* taisyklės išskirtinos dvi šios taisyklės atšakos, skirtos atitinkamai vartojimo sutarčių (CK 6.193 str. 4 d. antra norma bei CK 6.188 str. 6 d.) bei prisijungimo būdu sudarytų sutarčių (CK 6.193 str. 4 d. antra norma) aiškinimui silpnesnės sutarties šalies naudai. Toliau bus aptariamas bendrosios *contra proferentem* taisyklės ir jos atšakų taikymas LAT praktikoje.

2010 m. balandžio 30 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-157/2010 LAT apibrėžė bendrosios *contra proferentem* taisyklės taikymo pagrindus: „*contra proferentem* taisyklė, reiškianti, kad neaiškios, dviprasmiškos sutarties sąlygos aiškinamos jas pasiūliusios ar parengusios šalies nenaudai ir jas priėmusios šalies naudai <...>. Ši taisyklė remiasi idėja, kad šalis, kuri įrašė sutarties sąlygą ar parengė visą sutartį arba pateikė jau parengtą sutartį, turi prisiimti jos turinio neaiškumų riziką. Ši taisyklė taikoma ne tik sutarties ar jos sąlygų autoriui, bet ir kiekvienam, kuris pasiūlo jau surašytos sutarties sąlygas. Tokios sąlygos gali būti parengtos trečiųjų asmenų (nagrinėjamos bylos atveju darbo sutarčiai sudaryti buvo remiamasi Vyriausybės patvirtintos pavyzdinės darbo sutarties sąlygomis). Dėl to teisėjų kolegija sutinka su byloje padaryta išvada, kad darbdavio pasiūlyta darbo sutartis aiškintina vadovaujantis nurodytu *contra proferentem* principu“¹¹⁷.

2011 m. vasario 8 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-48/2011 LAT nurodė: „*sutarties sąlygas pasiūlė subnuomotojas, ši aplinkybė pakankama, kad galima būtų taikyti CK 6.193*

¹¹⁶ Petroševičienė, O. *Sutarčių aiškinimo metodai ir jų ribojimo problemos*. Justitia 2007/3, 26 psl.

¹¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. balandžio mėn. 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-157/2010 (J. B. B. v UAB „NEO GROUP“).

straipsnio 4 dalies taisyklę dėl sutarties aiškinimo sąlygas priėmusios šalies naudai ir jas pasiūliusios šalies nenaudai. CK 6.193 straipsnio 4 dalies normos taikymui nebūtina konstatuoti, kad sutartis buvo sudaryta prisijungimo būdu, užtenka sąlygų pasiūlymo fakto, todėl ieškovo argumentai, kad sutartis sudaryta derybų, o ne prisijungimo būdu, nagrinėjamu atveju neturi įtakos vertinimui dėl *contra proferentem* taisyklės taikymo pagrįstumo¹¹⁸.

2011 m. spalio 11 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-386/2011 LAT nurodytas aiškinimas: „Teisėjų kolegija pripažįsta pagrįstais kasacinio skundo argumentus, kad šiuo atveju turėjo būti taikoma CK 6.193 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta *contra proferentem* taisyklė, pagal kurią neaiškios, dviprasmiškos sutarties sąlygos aiškinamos jas pasiūliusios ar parengusios šalies nenaudai, tokios sąlygos aiškinamos būtent taip, kaip jas galėjo suprasti adresatas“¹¹⁹.

Kaip matyti iš LAT formuojamos praktikos *contra proferentem* taisyklės taikymui pakanka elementaraus sutarties sąlygų pasiūlymo derybų metu ir, tuo atveju, jei (1) dėl šios sąlygos kiltų ginčas ir (2) ši sąlyga būtų pripažinta neaiški, dviprasmiška, teismas taikys *contra proferentem* taisyklę ir minėta sąlyga bus taikoma šio asmens nenaudai ir kitos sutarties šalies naudai.

Contra proferentem taisyklė yra griežta ir imperatyvi – ji nenumato jokių išimčių ar sąlygų, kurioms esant ši taisyklė netaikoma. *Contra proferentem* taisyklės taikymo atveju taip pat nėra taikomi ir kiti sutarčių aiškinimo principai, pvz., analizuojami tikrieji sutarties sąlygą pasiūliusios šalies ketinimai, tikrasis sąlygos, dėl kurio kilo ginčas, vertinimas. Potencialiai galima situacija, kuomet šalis pasiūlo neaiškia sutarties sąlygą nė pats to nesuvokdamas, nepaisant to, jis net ir tokioje situacijoje privalėtų priimti visą su tuo susijusią riziką.

Tokia griežta, įprastinį sutarčių aiškinimą ribojanti, taisyklė netiesiogiai skatina visus asmenis sutartis sudarinėti atidžiai ir rūpestingai, kiekvieną siūlomą sąlygą apgalvoti iki smulkmenų, aiškiai ir tiksliai suderinti su kontrahentais, įsitikinti, kad kita sutarties šalis šią sąlygą supranta taip pat kaip sutartį siekiantis sudaryti asmuo, ji yra aiški. Neabejotina, kad *contra proferentem* taisyklė taip pat apsaugo priešingą sutarties šalį nuo nesažiningų veiksmų ar piktnaudžiavimo savo stipresne padėtimi.

---

¹¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. vasario mėn. 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-48/2011 (UAB „BTP Optima Retail“ v Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag (publ)).

¹¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. spalio mėn. 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-386/2011 (AB „Swedbank“ v 86-oji GNSB, S. D., I. D.).

Contra proferentem taisyklė taip pat taikoma ir aiškinant prisijungimo būdu sudarytas sutartis, t.y., tokiu atveju sutartis (ar atskiros jos sąlygos) yra aiškinamos prisijungusios sutarties šalies naudai. Iš LAT praktikos analizės matyti, kad tokio pobūdžio ginčai dažniausiai kyla draudimo teisiniuose santykiuose, kadangi draudimo sutartys, pagal įprastą verslo praktiką, dažniausiai yra sudaromos prisijungimo būdu pagal standartines draudiko parengtas sąlygas¹²⁰. 2008 m. sausio 2 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-80/2008 LAT išsamiai pasisakė dėl *contra proferentem* principo taikymo prisijungimo būdu sudarytose draudimo sutartyse: „vertinant konkrečią draudimo sutartį, kurią sudaro tiek standartinės sąlygos, parengtos draudiko (draudimo rūšies taisyklės), tiek individualios sąlygos (draudimo liudijimas (polisas), privalu vadovautis CK 6.992, 6.185–6.187 straipsniais, taip pat CK 6.193 straipsnyje įtvirtintomis sutarčių aiškinimo taisyklėmis. Sudarant sutartį prisijungimo būdu, taip pat ją aiškinant, būtina atsižvelgti ir į tai, kad standartines sutarties sąlygas parengusi šalis privalo ne tik tinkamai atskleisti šias sąlygas kitai sutarties šaliai, tačiau taip pat yra atsakinga už tai, kad jos parengtos standartinės sutarties sąlygos būtų aiškios ir nedviprasmiškos. Jeigu standartines sąlygas parengusi šalis to tinkamai nepadaro, kilus sutarties šalių ginčui, ši šalis negali remtis tokiomis standartinėmis sąlygomis, dėl kurių aiškumo ir atskleidimo kitai sutarties šaliai kyla abejonių. Pareiga įrodyti, kad standartinės sąlygos yra aiškios ir neturėjo būti klaidingai suprastos kitos sutarties šalies, taip pat kaip ir tai, kad jos kitai šaliai buvo tinkamai atskleistos, tenka standartines sąlygas parengusiai šaliai. Pagal CK 6.185 straipsnio 1 dalį standartinėmis laikomos sąlygos, kurias bendram nevienkartiniam naudojimui iš anksto parengia viena šalis, nederindama jų su kita šalimi ir kurios be derybų su kita šalimi taikomos sudaromose sutartyse. CK 6.193 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad tais atvejais, kai abejojama dėl sutarties sąlygų, jos aiškinamos tas sąlygas pasiūliusios šalies nenaudai ir jas priėmusios šalies naudai. Visais atvejais sutarties sąlygos yra aiškinamos sutartį prisijungimo būdu sudariusios šalies naudai“¹²¹. Analogiška praktika formuojama ir kitose LAT nutartyse¹²².

---

¹²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. birželio mėn. 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-263/2009 (UAB „Jujūra“ v UAB „BTA draudimas“).

¹²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio mėn. 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-80/2008 (UAB „Galinta ir parteriai“ v UAB DK „PZU Lietuva“).

¹²² Pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio mėn. 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-45/2008 (UAB „Klaipėdos autobusų parkas“ v UADB „ERGO Lietuva“) ir kt.

LAT praktikoje dėl prisijungimo būdu sudarytų sutarčių aiškinimo dažniausiai pasitaikanti ginčų rūšis yra ginčai dėl draudimo sutarties sąlygų, numatančių nedraudiminių įvykių sąrašą bei sampratą, aiškinimo. Suprantama, kad tokios svarbios draudimo sutarties sąlygos privalo būti apibrėžtos kiek įmanoma tiksliau, aiškiau, nekelti jokių abejonių dėl šių sąlygų turinio bei prasmės. Atsižvelgiant į tai, kad draudikas draudimo sutarčių standartines sąlygas, *inter alia* sąlygas dėl nedraudiminių įvykių, parengia pats, o draudėjas dėl šių sąlygų turinio derėtis dažniausiai neturi galimybių, tinkamas *contra proferentem* taisyklės taikymas užtikrina, kad draudimo sąlygos nebus nesąžiningos bei neteisingos draudiko paslaugomis besinaudojančio asmens atžvilgiu, tokiu būdu užkirs galimybę stipresnei sutarties šaliai – draudikui, piktnaudžiauti savo padėtimi ir nepagrįstai atsisakyti įvykdyti draudimo sutartį.

Vartojimo sutarčių atveju, CK įtvirtinta papildoma teisės norma (CK 6.188 str.), numatanti papildomus reikalavimus vartojimo sutarties nuostatomis – vartojimo sutarčių sąlygos turi būti aiškios ir suprantamos. Šių reikalavimų pažeidimo atveju bylą nagrinėjantis teismas taip pat taikys *contra proferentem* taisyklę. LAT praktikoje įtvirtinami ir papildomi reikalavimai vartojimo sutarčių sąlygoms. Štai 2009 m. lapkričio 9 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-480/2009 LAT nurodė: „*Aiškinant vartojimo sutartis, turi būti taikomos ne tik bendrosios sutarčių aiškinimo taisyklės (CK 6.193-6.195 straipsniai), bet ir speciali CK 6.193 straipsnio 4 dalyje, CK 6.188 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta palankiausio vartotojo atžvilgiu sutarties sąlygos aiškinimo taisyklė (vadinamoji contra proferentem taisyklė) <...> Vienas vartojimo sutarties sąlygų atitikties bendriesiems sąžiningumo kriterijams aspektų yra vertinimas, ar jos yra skaidrios, t. y. ar sutarties sąlygos yra aiškios ir suprantamos vartotojui, ir ar verslininkas pateikė vartotojui visą sutarčiai sudaryti reikšmingą informaciją. Neskaidrios sutarties sąlygos negali būti laikomos sąžiningomis, nes vartotojas, kuris nesupranta sutarties sąlygų ar neturi visos apsispręsti reikšmingos informacijos, negali priimti tinkamo sprendimo. Reikalavimas, kad vartojimo sutarčių sąlygos būtų rašomos aiškia, suprantama kalba ir vartotojui faktiškai būtų suteikiama galimybė išnagrinėti visas sąlygas, įtvirtintas, ši norma yra įgyvendinta nacionalinėje teisėje 2008 m. gruodžio 16 d. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.188 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymu Nr. XI-65 CK 6.188*

*straipsnį papildant nauja 6 dalimi ir joje nustatant, kad bet kuri vartojimo sutarties rašytinė sąlyga turi būti išreikšta aiškiai ir suprantamai*¹²³.

LAT praktikoje yra įtvirtintas papildomas skaidrumo reikalavimas vartojimo sutarčių sąlygoms. Cituojamoje LAT nutartyje nurodytas skaidrumo reikalavimas apima sutarties aiškumo, suprantamumo bei sąžiningumo reikalavimus, tokiu būdu užtikrinant kiek įmanoma tinkamesnę vartotojo kaip silpnesniosios vartojimo teisinių santykių šalies, teisių ir teisėtų interesų apsaugą. Pažymėtina, kad nurodomos taisyklės taikytinos tik vartojimo sutarčių aiškinimui. Tuo atveju, jei kyla abejonių, ar sudaryta sutartis yra vartojimo, prieš sprendžiant dėl *contra proferentem* taisyklės taikymo atliktini sutarties kvalifikavimo veiksmai¹²⁴.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, pasisakytina dėl *contra proferentem* taisyklės taikyme naudojamos sutarties sąlygos aiškumo kategorijos. Iš cituojamų LAT nutarčių turinio matyti, jog teismų praktikoje nėra suformuoti jokie objektyvūs kriterijais, kuriais vadovaujantis minėtas sutarties sąlygos aiškumas galėtų būti nustatomas ar konstatuojamas. Tai leidžia spręsti, kad tai, ar sąlyga yra aiški ir/ar byloje taikytina *contra proferentem* taisyklė yra nustatoma kiekvienoje byloje individualiai, vadovaujantis konkrečios civilinės bylos duomenimis bei nustatytais faktinėmis aplinkybėmis. Autoriaus nuomone, tik toks, t.y., individualus sutarties aiškumo nustatymas gali užtikrinti tinkamą ir adekvatų šios gana griežtos taisyklės taikymą.

***Contra proferentem* taisyklė riboja įprastinį sutarčių aiškinimo principų taikymą. Tai imperatyvi taisyklė, numatanti neaiškių ir dviprasmiškų sutarčių sąlygų aiškinimą ją pasiūliusios šalies nenaudai. *Contra proferentem* taip pat taikoma prisijungimo būdu sudaromoms sutartims bei vartojimo sutartims, tokiu būdu apsaugo silpnąsias sutarčių šalis nuo stipriosios šalies galimo piktnaudžiavimo padėtimi ar nesąžiningumo. *Contra proferentem* taikymo pagrindas – teismo vertinimas, kad ginčo sutarties norma yra neaiški ar dviprasmiška, yra nustatomas kiekvienu atveju individualiai remiantis byloje nustatytais aplinkybėmis.**

---

¹²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. lapkričio mėn. 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-480/2009 (D. K. v UAB „Omnitel“).

¹²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. spalio mėn. 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-397/2011 (I. A. v AB „SEB lizingas“).

IŠVADOS

1. Lietuvos teisėje, kaip ir daugelyje kitų kontinentinės teisės sistemos valstybių, įstatymu įtvirtintas subjektyvus sutarčių aiškinimo metodas, kuomet aiškus prioritetas suteikiamas sutarties šalių tikrųjų ketinimų nustatymo principui – sutartys privalo būti aiškinamos visų pirma atsižvelgiant į tikruosius sutarties šalių ketinimus. Tuo pačiu pabrėžtina, kad šia norma subjektyvusis sutarčių aiškinimo metodas nėra suabsoliutinamas - nėra panaikinama galimybė sutartį vertinti formaliai, t.y. pagal sutarties tekstą.
2. LAT praktikoje sutarčių aiškinimo principų apimtis, šių principų taikymo sritys, aiškintinų sutarčių rūšys yra plečiamos, siekiant apimti kiek įmanoma platesnį ratą ginčų ir juos kiek įmanoma teisingiau išspręsti. LAT praktikoje aiškinant sutartis vadovaujamosi ne vien tik CK 6.193 str. - 6.195 str. įtvirtintomis normomis, tačiau ir bendraisiais protingumo, teisingumo, sąžiningumo principais, sutarties laisvės principu bei sutarties galiojimo prioriteto principu, o atskirais atvejais – individualiomis sutarčių aiškinimo priemonėmis.
3. Rengiant darbą atlikta analizė leidžia spręsti LAT praktikoje esant šias sutarčių aiškinimo principų praktinio pritaikymo sritis: (1) aiškinantis visos sutarties ar atskirų jos nuostatų prasmę, (2) nustatant šalių sudarytos sutarties rūšį (kvalifikuojant sutartį), (3) konstatuojant sutarties sudarymo faktą, (4) nustatant sutarties dalyvius, (5) bylose dėl sandorių pripažinimo apsimestiniais, (6) užpildant sutarčių spragas, (7) ištaisant sutarčių kalbą neatitikimus.
4. LAT praktikoje atsisakoma aiškinti sutartis, kurios ir taip yra „aiškios“. Šiuo metu LAT praktikoje nėra aiškiai pasisakoma kas turi būti „aišku“ norint konstatuoti ginčo sutarties „aiškumą“ - sutarties šalių tikrieji ketinimai, ar sutarties tekstas. Šiuo klausimu atskirose LAT nutartyje pasisakoma skirtingai. Autoriaus vertinimu, kasacinio teismo praktikoje būtų tikslinga suformuoti vienodą praktiką dėl to, kas turi būti analizuojama nustatant sutarties aiškumą – sutarties tekstas ar sutarties šalių tikrieji ketinimai.
5. LAT praktikos analizė atskleidžia, kad užpildant sutarties spragas, itin svarbu išlaikyti balansą tarp sutarčių šalių tikrųjų ketinimų užtikrinimo tinkamai papildant sutartį trūkstamomis normomis bei sutarčių laisvės principo, suteikiančio teisę pačioms šalims apsispręsti kokio pobūdžio teises ir pareigas priimti atitinkama sutartimi. Kadangi šalys gali pačios bet kuriuo metu sudaryti papildomus susitarimus dėl sutarties papildomų, *inter alia* dėl sutartyse nenumatytų sąlygų įtraukimo (spragų užpildymo), bylą nagrinėjantys

teismai turėtų skatinti šalis būtent tokiu būdu išspręsti kilusius ginčus, o sutarčių spragu užpildymas teisminiu būdu turėtų būti tik krašutinė ginčo sprendimo priemonė.

6. Sąžiningumo principas LAT praktikoje aiškinant sutartis yra taikomas labai plačiai, sąžiningumas kiekvienoje byloje nustatomas individualiai, pagal konkrečioje byloje nustatytas faktines aplinkybes. Sąžiningumo principas integruoja daugelį kitų sutarčių aiškinimo principų, sąžiningumas yra kone pagrindinis visų kitų sutarčių aiškinimo principų tinkamo pritaikymo kriterijus.
7. Tikrųjų sutarties šalių ketinimų nustatymo principas yra vienas pagrindinių bei svarbiausių sutarčių aiškinimo principų Lietuvos teisinėje sistemoje, šio principo taikymui yra teikiamas prioritetas, būtent šio principo pagalba yra aiškinamos sutartys pagal bendrąją taisyklę. Tikrųjų ketinimų nustatymui yra analizuotina visų sutarties šalių bendra valia sutarties sudarymo momentu. Šis principas netaikytinas tik tuomet, jei tikrųjų sutarties šalių ketinimų nustatyti yra neįmanoma.
8. LAT praktikoje lingvistinis sutarčių aiškinimo principas yra taikomas tuomet, kai sutarties šalių tikrųjų ketinimų nustatyti nėra įmanoma. Lingvistinis principas taikomas pasitelkiant „protingo asmens“ kriterijų, t.y., aiškinama taip, kaip konkrečią sutarties teksto nuostatą suprastų sutarties šalims analogiškas protingas asmuo. Lingvistinio sutarčių aiškinimo principo taikymo praktika yra gana gausi tačiau, ypač pirmaisiais naujojo CK galiojimo metais, gana netolygi – LAT taikydavo lingvistinį sutarčių aiškinimo principą nenustatęs bei nekonstatavęs, jog sutarties šalių tikrųjų ketinimų nustatyti nėra įmanoma, tokiu būdu pažeisdamas CK normose įtvirtintą tikrųjų sutarties šalių ketinimų nustatymo principo taikymo prioritetą. Tuo tarpu, naujausia LAT praktika taikant lingvistinį sutarčių aiškinimo principą yra gana tolygi.
9. Sisteminio sutarčių aiškinimo principo tinkamas taikymas aiškinant sutartį sudaro galimybes išsamiai ir tinkamai išspręsti tarp šalių kilusį ginčą, teisingai ir sąžiningai išaiškinti sutartį, užkerta kelią tarp šalių kilti naujiems ginčams, kadangi įvertinami visi tarp kontrahentų susiklostę teisiniai santykiai.
10. Sutarties šalių elgesio vertinimo principas yra plačiai taikomas aiškinant sutartis. Šis principas padeda bylą nagrinėjančiam teismui tinkamai įvertinti tikruosius šalių ketinimus, kadangi šalių veiksmai dažniausiai objektyviai atspindi kiekvienos šalies tikruosius ketinimus, sudarytos sutarties suvokimą bei sutartimi tikėtą pasiekti tikslą. LAT praktikoje šalies neveikimas ar nepakankamas veikimas ilgą laiką tarpą vykdant sutartį, vėliau lemia

labiau kritišką šios šalies jos elgesio vertinimą teismo nagrinėjimo metu, kadangi ši šalis, nors ir turėdama visas galimybes, laiku ir tinkamai negynė savo interesų. Dažnai šis sutarčių aiškinimo principas yra taikomas kartu su tarp sutarties šalių susiklosčiusios praktikos vertinimo principu.

- 11.** Griežta bei imperatyvi *contra proferentem* taisyklė riboja įprastinį sutarčių aiškinimo principų taikymą. *Contra proferentem* taip pat taikoma prisijungimo būdu sudaromoms sutartims bei vartojimo sutartims, tokiu būdu apsaugo silpnąsias sutarčių šalis nuo stipriosios šalies galimo piktnaudžiavimo padėtimi ar nesąžiningumo. *Contra proferentem* taikymo pagrindas – teismo vertinimas, kad ginčo sutarties norma yra neaiški ar dviprasmiška, yra nustatomas kiekvienu atveju individualiai remiantis byloje nustatytais aplinkybėmis.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos norminiai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 74-2262.
3. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 46-851.
4. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas // Valstybės Žinios, 2002, Nr. 64-2569.
5. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas // Valstybės Žinios, 2002, Nr. 36-1340; Valstybės Žinios, 2002, Nr. 42.
6. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas // Valstybės Žinios, 2002, Nr. 73-3085.
7. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas // Valstybės Žinios, 1996, Nr. 84-2000; Valstybės Žinios, 1999, Nr. 56-1809; Valstybės Žinios, 2002, Nr. 118-5296; Valstybės Žinios, 2006, Nr. 4-102.

Tarptautiniai teisės aktai

1. 1980 m. gegužės 12 d. Jungtinių Tautų konvencija dėl tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo sutarčių // Valstybės žinios, 1995, Nr. 102-2283.
2. UNIDROIT. UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. Rome: UNIDROIT, 2004 // prieiga internete <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2004/integralversionprinciples2004-e.pdf>.
3. PECL (Principles of European Contract Law) // prieiga internete http://frontpage.cbs.dk/law/commission_on_european_contract_law/pecl_full_text.htm.
4. Von Bar, C., Clive, E. ir Schulte Nölke, H., Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR), Miunchenas, Sellier, 2009 // prieiga internete http://ec.europa.eu/justice/contract/files/european-private-law_en.pdf.

Specialioji literatūra

1. Ambrasienė, Dangutė; Baranauskas, Egidijus; Bublienė, Danguolė; Cirtautienė, Solveiga; Galvėnas, Rolandas; Laurinavičius, Kęstutis; Norkūnas, Algis; Papirtis, Virginijus Leonas; Rudzinskas, Antanas; Skibarkienė, Živilė; Stripeikienė, Janina; Švirinas, Daivis; Toločko, Vadimas; Usonienė, Jūratė. *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009.
2. Kiršienė, Julija; Pakalniškis, Vytautas; Ruškytė, Ramutė; Vitkevičius, Pranciškus. *Civilinė teisė. Bendroji dalis* (T. I). Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2004.
3. Mikelėnas, Valentinas. *Sutarčių teisė. Bendrieji sutarčių teisės klausimai: lyginamoji studija*. Vilnius: Justitia, 1996.
4. Vileita, Alfonsas; Aviža, Saulius; Mikelėnas, Valentinas; Staskonis, Vladas; Bosaitė, Akvilė; Butov, Sergej; Brazdeikis, Aurimas; Mizaras, Vytautas; Juzikienė, Renata; Smaliukas, Andrius. *Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2009;
5. Mikelėnas, V.; Vileita, A.; Taminskas, A. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos*. Vilnius: Justitia, 2001.
6. Mikelėnas Valentinas. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Vilnius: Justitia, 2001.
7. Petroševičienė, Olga. *Sutarčių aiškinimo metodai ir jų ribojimo problemos*. Justitia 2007/3, P. 26-39.
8. Veličkienė, Aleksandra Teresė. *Ratio scripta: lotyniški teisės ir bendrosios kultūros frazeologizmai, apibrėžimai, terminai*. Vilnius: Justitia, 2003.
9. Bendorienė, Aldona; Bogušienė, Virginija; Dagtė, Emilija ir kt. *Tarptautinių žodžių žodynas. Ketvirtasis leidimas*. Vilnius: Alma littera, 2005.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. nutarimas // Valstybės žinios, 1996-11-27, Nr. 114-2643.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. spalio mėn. 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-927/2001.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-975/2001.
3. v Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-681/2002.
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1311/2002.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. gruodžio mėn. 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1445/2002.
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. balandžio mėn. 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-521/2003.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gegužės mėn. 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-579/2003.
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. gruodžio mėn. 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1005/2003.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-204/2004.
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. balandžio mėn. 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-274/2004.
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. vasario mėn. 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-65/2005.
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. rugsėjo mėn. 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-406/2005.
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-535/2005.
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio mėn. 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-597/2005.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-630/2005.

16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. sausio mėn. 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-17/2006.
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų plenarinės sesijos 2006 m. lapkričio mėn. 6 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-382/2006.
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. gruodžio mėn. 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-653/2006.
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. gegužės mėn. 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-203/2007.
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-290/2007.
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio mėn. 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-473/2007.
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio mėn. 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-45/2008.
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio mėn. 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-70/2008.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. vasario mėn. 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-75/2008.
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio mėn. 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-80/2008.
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio mėn. 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-87/2008.
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. balandžio mėn. 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-201/2008.
28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. balandžio mėn. 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-238/2008.
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-378/2008.
30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. lapkričio mėn. 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-547/2008.
31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-589/2008.

32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-15/2009.
33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-22/2009.
34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-42/2009.
35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-107/2009.
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-156/2009.
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-199/2009.
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gegužės mėn. 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-210/2009.
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-220/2009.
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-228/2009.
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-263/2009.
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-465/2009.
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. lapkričio mėn. 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-480/2009.
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-489/2009.
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-502/2009.
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. vasario mėn. 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-72/2010.
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-107/2010.

48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-128/2010.
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-148/2010.
50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-157/2010.
51. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-231/2010.
52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-252/2010.
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-288/2010.
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-384/2010.
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje 3K-7-409/2010.
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-415/2010.
57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. lapkričio mėn. 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-462/2010.
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-479/2010.
59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. lapkričio mėn. 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-488/2010.
60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-559/2010.
61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-40/2011.
62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-48/2011.
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-107/2011.

64. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-137/2011.
65. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-151/2011.
66. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio mėn. 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-153/2011.
67. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-157/2011.
68. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-159/2011.
69. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-166/2011.
70. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-168/2011.
71. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-202/2011.
72. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-224/2011.
73. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-318/2011.
74. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. rugsėjo mėn. 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-348/2011.
75. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. spalio mėn. 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-386/2011.
76. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-397/2011.
77. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-400/2011.
78. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-463/2011
79. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gruodžio mėn. 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-486/2011.

80. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-526/2011.
81. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-532/2011.

Interneto šaltiniai

1. <http://www.teismupraktika.lt> (arba <http://www.infolex.lt/tp>) [paskutinės peržiūros data – 2012 m. vasario 28 d.]
2. <http://www.lai.lt> [paskutinės peržiūros data – 2012 m. vasario 28 d.]
3. <http://www.infolex.lt/ta/> [paskutinės peržiūros data – 2012 m. vasario 28 d.]
4. <http://www.lrs.lt> [paskutinės peržiūros data – 2012 m. vasario 28 d.]
5. <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/main.htm> [paskutinės peržiūros data – 2012 m. vasario 28 d.]
6. <http://lt.wikipedia.org> [paskutinės peržiūros data – 2012 m. vasario 28 d.]
7. <http://www.lrtt.lt/lt/naudinga/metodines-nuorodos-rekomendacijos/kolektyvine-sutartis.html> [paskutinės peržiūros data – 2012 m. vasario 28 d.]

SANTRAUKA

Pagrindinės sąvokos: sutarčių aiškinimas, sutarčių aiškinimo principai, sąžiningumas, tikrieji sutarties šalių ketinimai, pažodinis sutarčių teksto aiškinimas, protingi asmenys, contra proferentem, sutarčių spragų užpildymas

Magistro baigiamajame darbe analizuojama Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika taikant sutarčių aiškinimo principus. Darbo pradžioje aptariamas sutarčių aiškinimo principų teisinis reglamentavimas Lietuvos teisėje, kitose darbo dalyse Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika analizuojama teisinio reglamentavimo kontekste, apžvelgiant konkrečių sutarčių aiškinimo principų turinį. Kitiškai bei sistemiškai išnagrinėjus ir apibendrinus teismo praktiką sutarčių aiškinimo tema, aptariami sutarčių aiškinimo principų praktinio pritaikymo ypatumai. Darbe įvertinamas įprastą sutarčių aiškinimą ribojančios contra proferentem taisyklės taikymas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje. Darbo pabaigoje pateikiamos apibendrintos išvados dėl egzistuojančios sutarčių aiškinimo principų taikymo praktikos bei pasiūlymai dėl galimų patobulinimų.

SUMMARY

PRINCIPLES OF CONTRACT INTERPRETATION IN THE PRACTICE OF LITHUANIAN COURTS

Main concepts: interpretation of contracts, principles of contract interpretation, the common intention of the parties, literal interpretation of the text of contracts, reasonable persons, contra proferentem, supplying the omitted terms.

This Master's thesis analyzes the practice of the Supreme Court of Lithuania applying the principles of contract interpretation. In the beginning of the thesis, the legal regulation the principles of contract interpretation is discussed, while in the following parts, this Master's thesis reviews the practice of the Supreme Court of Lithuania, in accordance with the legal regulations. A critical and systematic analysis of the practice of the Court allows this Master's thesis to analyze the specifics and singularities of each individual principle of contract interpretation. This Master's thesis also assesses the Court's practice of applying the *contra proferentem* rule, which limits the ordinary use of principles of contract interpretation.

In the end of the Master's thesis, generalized conclusions regarding the practical aspects of applying the principles of contract interpretation and suggestions for possible improvements are provided.